

Bakalářská práce

ZLEPŠOVÁNÍ PRACOVNÍCH A SOCIÁLNÍCH DOVEDNOSTÍ DOSPĚLÝCH JEDINCŮ SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM PROSTŘEDNICTVÍM SOCIÁLNĚ TERAPEUTICKÝCH DÍLEN

Vedoucí práce: Mgr. Šesták Jan, Ph.D.

Autor práce: Šmerdová Markéta, DiS.

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Forma studia: Kombinovaná

Ročník: 5.

2015

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

30. dubna 2015

Šmerdová Markéta

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Janu Šestákovi, Ph.D. za cenné rady,
připomínky a metodické vedení práce.

Obsah

ÚVOD	5
1 DOSPĚLÝ JEDINEC SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM VE SPOLEČNOSTI	6
1.1 VYMEZENÍ POJMU ZDRAVOTNÍ POSTIŽENÍ A JEHO DRUHY	6
1.1.1 Tělesné postižení	6
1.1.2 Mentální postižení.....	7
1.1.3 Duševní onemocnění	8
1.1.4 Smyslové postižení (zrakové, sluchové postižení).....	9
1.1.5 Kombinované postižení a chronická onemocnění	11
1.2 INTEGRACE OSOB SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM.....	12
1.2.1 Význam práce pro člověka se zdravotním postižením	13
1.3 SPECIFIKA ZAMĚSTNÁVÁNÍ OSOB SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM.....	14
1.3.1 Legislativní rámec zaměstnávání osob se zdravotním postižením	14
1.4 SOCIÁLNĚ TERAPEUTICKÉ DÍLNY.....	16
1.4.1 Sociálně terapeutické dílny Joker o. s. Cheb.....	18
1.5 CHRÁNĚNÝ TRH PRÁCE.....	20
2 PRAKTICKÁ ČÁST BAKALÁŘSKÉ PRÁCE.....	21
2.1 KVALITATIVNÍ VÝZKUM	21
2.1.1 Cíl výzkumu a výzkumné otázky	21
2.1.2 Techniky získávání dat.....	22
2.1.3 Popis výzkumného vzorku a výzkumné prostředí	22
2.1.4 Postup získávání dat.....	23
2.2 VÝSLEDKY	24
2.2.1 Zpracování získaných dat.....	25
2.3 DISKUZE	37
ZÁVĚR	41
SEZNAM LITERATURY	44
SEZNAM PŘÍLOH.....	48
PŘÍLOHY	5

Úvod

Každý člověk se alespoň jedenkrát ve svém životě zaručeně setkal s jedincem se zdravotním postižením. Přesto, že se v naší společnosti setkáváme s různými formami předsudků vůči těmto jedincům, žijeme v době, ve které převládá snaha o jejich co největší integraci. Na základě vlastních pracovních zkušeností v sociálně terapeutických dílnách považuji tuto sociální službu za významnou součást začleňování osob se zdravotním postižením. Proto jsem se ve své bakalářské práci na téma „Zlepšování pracovních a sociálních dovedností dospělých jedinců se zdravotním postižením prostřednictvím sociálně terapeutických dílen“ zaměřila na dospělé jedince se zdravotním postižením, kteří využívali sociální službu sociálně terapeutické dílny, poskytovanou neziskovou organizací Joker o. s. v Chebu. Nejvíce mě zajímalo, jaký vliv mělo pravidelné docházení do těchto dílen nejen na rozvoj jejich pracovních a sociálních dovedností, ale především jaký vliv to mělo při snaze získat uplatnění na chráněném trhu práce.

Cílem mé práce je posouzení a analýza vlivu pravidelného využívání sociální služby sociálně terapeutické dílny, poskytované neziskovou organizací Joker o. s., při získávání pracovního uplatnění na chráněném pracovním trhu dospělými jedinci se zdravotním postižením.

Výstupem mé práce je zodpovězení dvou výzkumných otázek, a to na základě zpracování informací získaných pomocí strukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami se sedmi respondenty.

Bakalářská práce se skládá ze dvou hlavních kapitol. První kapitola se zabývá teoretickou stránkou tématu a je rozdělena do čtyř podkapitol. Ty seznamují čtenáře se zdravotním postižením a jeho druhy, dále s integrací jedinců se zdravotním postižením, se sociálně terapeutickými dílnami a s chráněným trhem práce a legislativou s tím spojenou. Druhou kapitolu tvoří kvalitativní šetření v podobě zpracovaných rozhovorů s respondenty.

1 Dospělý jedinec se zdravotním postižením ve společnosti

1.1 Vymezení pojmu zdravotní postižení a jeho druhy

Definice pojmu zdravotní postižení mají mnoho podob a variant, tudíž není možné pouze jednu z nich označit za správnou či za jedinou platnou. „Osoby se zdravotním postižením zahrnují osoby mající dlouhodobé fyzické, duševní, mentální nebo smyslové postižení, které v interakci s různými překážkami může bránit jejich plnému a účinnému zapojení do společnosti na rovnoprávném základě s ostatními.“¹ Zdravotní postižení lze tedy označit za takový zdravotní stav jedince, který je dlouhodobě či trvale nepříznivý. Tento stav není léčitelný, nedá se léčbou ani zlepšit, ani zcela odstranit. Ve většině případů není tento zdravotní stav závislý na vůli postiženého jedince.²

Z předchozích dvou odstavců je tedy možné si odvodit, že zdravotní postižení negativně působí na způsob a kvalitu života jedinců, kteří tak mají podstatně ztížené možnosti:

- v navazování vztahů s jinými lidmi
- v udržování svých pracovních schopností
- při získávání pracovního uplatnění
- v trávení volného času³

„Nejběžnějším a nejobvyklejším způsobem vnitřní diferenciacce zdravotně postižených je model podle převládajícího zdravotního postižení.“⁴

1.1.1 Tělesné postižení

Jedna z nejčastěji používaných definic tělesného postižení říká: „Tělesným postižením rozumíme vady pohybového a nosného ústrojí (tj. kostí, kloubů, šlach i svalů a cévního zásobení), jakož i poškození nebo poruchy nervového ústrojí (jestliže se projevují porušenou hybností) včetně vrozených i získaných deformit tvaru těla a končetin.“⁵ Tělesné postižení, které bývá buďto vrozené nebo získané, postihuje tedy pohybovou

¹ ČERMÁK, M. *Projevy a formy diskriminace osob se zdravotním postižením*, s. 12.

² Srov. *Národní plán vytváření rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2010- 2014*, s. 5.

³ Srov. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*, s. 271.

⁴ MICHALÍK, J. a kol. *Zdravotní postižení a pomáhající profese*, s. 34.

⁵ KRAUS, J., ŠANDERA, O. *Tělesně postižené dítě*, s. 6.

nebo jinou orgánovou soustavu. Toto postižení se netýká pouze těla samotného, ale zasahuje i do dalších oblastí lidského života. Tělesně postižený jedinec je velice omezen nejen ve svém pohybu, ale ve všech svých každodenních činnostech, jako je péče o vlastní osobu, hygiena, oblékání, stravování, lékařská péče, cestování, vzdělávání, nakupování, péče o domácnost atd. Vlivem tělesného postižení jedince dochází k narušení jeho psychické rovnováhy. Taktéž jsou ovlivněny vztahy s ostatními lidmi a omezeny možnosti pracovního uplatnění.⁶

Tělesné postižení dělíme do několika kategorií:

- obrny centrální a periferní - v této kategorii dochází k postižení centrální a periferní nervové soustavy a patří sem např. dětská mozková obrna (DMO); lehké mozkové dysfunkce; mozkové záněty, nádory, příhody či úrazy; různé formy a druhy obrny (traumatické, mozku, míchy...)
- deformace- tato kategorie se vyznačuje nesprávným tvarem některé z částí lidského těla a patří sem např. vrozené vykloubení kyčlí; nesprávné držení těla; svalová dystrofie
- malformace - kategorie týkající se patologického vyvinutí některých částí lidského těla, dělí se na amelii (částečná absence končetiny) a na fokomelii (končetina navazující přímo na trup)
- amputace - do této kategorie spadá umělé odnětí části či celé končetiny od trupu⁷

1.1.2 Mentální postižení

„Mentální postižení je širší a zastřešující pojem zahrnující kromě mentální retardace i takové hraniční pásmo kognitivně-sociální disability, které znevýhodňuje klienta především při vzdělávání na běžném typu škol a indikuje vyrovnávací či podpůrná opatření edukativního (popř. psychosociálního) charakteru.“⁸ Mentální retardaci lze označit za stav, který způsobuje poruchu či opoždění vývoje rozumových schopností jedince. To se nejvíce projevuje snížením schopností, které utváří celkovou úroveň inteligence. Jedná se o kognitivní, řečové, pohybové a sociální schopnosti. Etiologii lze

⁶ Srov. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*, s. 155.

⁷ Srov. VÍTKOVÁ, M. *Somatopedické aspekty*, s. 41-65.

⁸ VALENT, M., MICHALIK, J., LEČBYCH, M. a kol. *Mentální postižení v pedagogickém, psychologickém a sociálně-právním kontextu*, s. 30.

nalézt jak v prenatalním, perinatálním, tak i v postnatálním stádiu vývoje jedince. Snížení rozumových schopností je úzce spojeno s poruchami adaptačního chování, které se nejvíce projevuje v pomalejším tempu dospívání či v nedostatečném sociálním přizpůsobování se.⁹

„Stupeň mentální retardace je určen na základě posouzení struktury inteligence a posouzení schopnosti adaptability (adaptačního chování), orientačně taktéž inteligenčním kvocientem a mírou zvládnání obvyklých sociálně-kulturních nároků na jedince.“¹⁰ Klasifikace mentálního postižení podle ICDH-10 (Mezinárodní klasifikace nemocí, postižení a handicapů, MKN-10, WHO, 2006) rozděluje mentální retardaci na lehkou mentální retardaci (IQ 50 - 69), středně těžkou mentální retardaci (IQ 35 - 49), těžkou mentální retardaci (IQ 20 - 34), hlubokou mentální retardaci (IQ je nižší než 20), jinou mentální retardaci a nespécifikovanou mentální retardaci.¹¹

1.1.3 Duševní onemocnění

Pojem duševní onemocnění velice často nejen v povědomí veřejnosti, ale také v legislativních dokumentech, významově splývá s pojmem mentální postižení. Rozhodně se však nejedná o pojmy totožné.¹² Za duševní postižení bývají označovány některé psychické procesy, které se mohou projevovat v myšlení, prožívání či chování člověka. Tyto projevy narušují fungování nemocného ve společnosti.

„Nemoc duševní je choroba, jejíž podstatou je porucha duševních funkcí ve smyslu hyper-, hypo-, dysfunkce nebo úplné ztráty funkce.“¹³ Stejně jako jiná zdravotní postižení mají různá dělení, tak i duševních poruch existuje široká škála, kterou odborníci člení do několika skupin:

- organické duševní poruchy - do této skupiny patří např. Alzheimerova demence, demence u Parkinsonovy choroby, alkoholová či epileptická demence

⁹ Srov. SLOWÍK, J. *Speciální pedagogika*, s. 110; Srov. VALENT, M., MICHALIK, J., LEČBYCH, M. a kol. *Mentální postižení v pedagogickém, psychologickém a sociálně-právním kontextu*, s. 30;

¹⁰ VALENT, M., MICHALIK, J., LEČBYCH, M. a kol. *Mentální postižení v pedagogickém, psychologickém a sociálně-právním kontextu*, s. 31.

¹¹ Srov. SLOWÍK, J. *Speciální pedagogika*, s. 114; Srov. VALENT, M., MICHALIK, J., LEČBYCH, M. a kol. *Mentální postižení v pedagogickém, psychologickém a sociálně-právním kontextu*, s. 29.

¹² Srov. SLOWÍK, J. *Komunikace s lidmi s postižením*, s. 45.

¹³ HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*, s. 346.

- duševní poruchy vyvolané psychotropními látkami - v této skupině najdeme delirium tremens, poruchy způsobené zneužitím drog apod.
- schizofrenie, schizofrenní poruchy s bludy
- afektivní poruchy - skupina zahrnující manickou či depresivní fázi a bipolární, tj. manicko-depresivní poruchu
- neurotické poruchy, poruchy vyvolané stresem a somatoformní poruchy - nejznámějšími zástupci této skupiny jsou fobické úzkostné poruchy, obsedantně - kompulzivní porucha, posttraumatická stresová porucha, hypochondrie či hysterie
- behaviorální poruchy spojené s fyziologickými poruchami a somatickými faktory - v této skupině najdeme anorexii, bulimii, sexuální dysfunkci, psychosomatické poruchy apod.
- poruchy chování a osobnosti u dospělých - tuto skupinu tvoří sexuální deviace jako je např. pedofilie, sadomasochismus apod., poruchy osobnosti či disociální osobnost
- poruchy psychického vývoje a poruchy chování a emocí u dětí - tyto poruchy se projevují vývojovými poruchami řeči a jazyka, specifickými vývojovými poruchami školních dovedností jako dyslexie, dysgrafie a také sem patří autismus, ADHD, poruchy chování a emoční poruchy¹⁴

1.1.4 Smyslové postižení (zrakové, sluchové postižení)

Zrakové postižení

Zrakové postižení je takové postižení zraku, jehož optická korekce již není dostačující a které negativně ovlivňuje činnosti postiženého jedince v jeho běžném životě. Zrakové postižení bohužel ovlivňuje také celou osobnost postiženého, může mít negativní vliv i na jeho psychický vývoj. „*Za osobu se zrakovým postižením považujeme toho jedince, který i po optimální korekci (medikamentózní, chirurgické, brýlové apod.) má v běžném životě problémy se získáváním a zpracováváním informací zrakovou cestou.*“¹⁵

¹⁴ Srov. MICHALÍK, J. a kol. *Zdravotní postižení a pomáhající profese*, s. 156-157.

¹⁵ VITÁSKOVÁ, K., LUDVÍKOVÁ, L., SOURALOVÁ, E. *Zefektivnění studia a profesního uplatnění handicapovaných studentů na vysokých školách*. In SLOWÍK, J. *Speciální pedagogika*, s. 59.

Za etiologii zrakového postižení je považována vada nebo porucha v kterékoli části zrakového ústrojí a to v různé míře. Může tedy dojít k oslabení, ztrátě či nevyvinutí zraku. Příčin existuje velké množství- nemoci, genetika, úrazy, různá míra zátěže apod.¹⁶

Zrakové postižení dělíme podle:

- postižených zrakových funkcí - např. snížení zrakové ostrosti, omezení zorného pole, poruchy barvocitu, poruchy hloubkového vidění (3D)...
- stupně zrakového postižení - slabozrakost, zbytky zraku, nevidomost
- doby vzniku- vrozené, nebo získané
- etiologie - orgánové (např. vada čočky nebo sítnice), funkční (poruchy binokulárního vidění, např. tupozrakost, strabismus)
- jednou z nejčastějších příčin oslabení či ztráty zraku bývá také - glaukom (zelený zákal), katarakta (šedý zákal), retinopatie (onemocnění sítnice), neuritida (nemoci zrakového nervu)¹⁷

Sluchové postižení

Ztrátou sluchové postižení přichází člověk zhruba o 60% veškerých přijímaných informací. Být od narození neslyšící či těžce sluchově postižený znamená ztížení podmínek ve všech oblastech života daného jedince (komunikace, orientační schopnosti, psychická zátěž, sociální vztahy, vývoj myšlení či řeči apod.)¹⁸

Termín sluchové postižení je velmi obsáhlý pojem, založený především na velikosti sluchové ztráty a na době vzniku postižení. „*Sluchové postižení je následkem organické nebo funkční vady (resp. poruchy) v kterékoli části sluchového analyzátoru, sluchové dráhy a sluchových korových center, příp. funkcionálně percepčních poruch.*“¹⁹

¹⁶ Srov. SLOWÍK, J. *Speciální pedagogika*, s. 60; Srov. MICHALÍK, J. a kol. *Zdravotní postižení a pomáhající profes*, s. 279

¹⁷ Srov. SLOWÍK, J. *Speciální pedagogika*, s. 61.; Srov. MICHALÍK, J. a kol. *Zdravotní postižení a pomáhající profes*, s. 275-283.

¹⁸ Srov. SLOWÍK, J. *Speciální pedagogika*, s. 73.; Srov. MICHALÍK, J. a kol. *Zdravotní postižení a pomáhající profes*, s. 347-349.

¹⁹ SLOWÍK, J. *Speciální pedagogika*, s. 72.

Existuje několik hledisek, dle kterých je sluchové postižení rozdělováno:

- periferní nedoslýchavost či hluchota - tato kategorie se dále člení na převodní vady (vady vnějšího a středního ucha), percepční vady (vady vnitřního ucha a CNS) a na vady smíšené
- centrální nedoslýchavost či hluchota - toto rozdělení závisí na intenzitě sluchové ztráty- normální stav sluchu, nedoslýchavost (lehká, střední, středně těžká, těžká, velmi těžká), hluchota komunikační (praktická) a hluchota úplná (totální)²⁰

1.1.5 Kombinované postižení a chronická onemocnění

Kombinované postižení je takové postižení, při němž dochází ke kombinaci dvou či více různých vad nebo poruch u jednoho jedince. Jedná se o kombinaci nejen různých druhů postižení, ale také jejich forem a stupňů.²¹ Kombinované postižení bývá nejčastěji rozdělováno do několika skupin:

- Kombinace s mentálním postižením
 - s tělesným postižením- např. dětská mozková obrna
 - s autismem, zvláštní forma autismus- Aspergerův syndrom
 - se smyslovými vadami
- Kombinace s poruchami chování²²
- Hluchoslepoty- „Jedinečné postižení vzniklé kombinací zrakové a sluchové vady, které způsobuje potíže v přístupu k informacím, komunikaci a mobilitě.“²³

„Chronická onemocnění či postižení představují trvalé znevýhodnění. Může sice dojít ke zlepšení, resp. úpravě stavu, ale chronicky nemocného nelze nikdy zcela vyléčit, musí onemocnění přijmout jako součást své identity a musí se s ním naučit žít. Jakékoli závažné onemocnění je velkou zátěží, která nějakým způsobem ovlivní i psychiku nemocného.“²⁴ Mezi nejčastěji se vyskytující chronická onemocnění v naší populaci patří např. onemocnění kardiovaskulárního systému, onemocnění plic a dýchacích cest,

²⁰ Srov. HORÁKOVÁ, R. *Sluchové postižení: úvod do surdopedie*, s. 12-14.; Srov. MICHALÍK, J. a kol. *Zdravotní postižení a pomáhající profes*, s. 361-366.

²¹ Srov. SLOWÍK, J. *Speciální pedagogika*, s. 147.

²² Srov. Tamtéž, s. 147- 150.

²³ Tamtéž, s. 149.

²⁴ Vágnerová, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*, s. 75.

poruchy metabolických procesů, nádorová onemocnění nebo Alzheimerova choroba. Někdy je také uváděno dělení na vrozená (např. metabolické poruchy) a získaná chronická onemocnění (např. degenerativní nebo nádorová onemocnění).²⁵

1.2 Integrace osob se zdravotním postižením

Pojem integrace se v posledních letech řadí k široce užívanému termínu v různých oblastech lidského života. „*Sociální integrace je proces rovnoprávného začleňování člověka do společnosti- je tedy něčím naprosto přirozeným a týká se každého člena společnosti; komplikace však nastávají ve specifických případech některých osob nebo minoritních skupin (etnické menšiny, osoby s postižením apod.), které se od většinové populace výrazně odlišují a nejsou schopny dosahovat přirozeným způsobem vysoké míry socializace.*“²⁶ Nezbytně nutnou součástí úspěšné integrace těchto osob je aktivní podpora a vytváření vhodných podmínek.²⁷

Potřeba integrace vzniká především ve chvílích, kdy se potkají dvě odlišné skupiny jedinců. V takovém to případě může docházet, a bohužel často dochází, k nepochopení, k intoleranci či ke sporům až konfliktům. A právě v těchto situacích je integrace jedním ze zásadních prostředků, s jehož pomocí je možné takového spory a narušení harmonie překonat a vyřešit.²⁸ „*Integrace postižených je stav, soužití postižených a intaktních, je to stav, kdy se samotný postižený nepovažuje za zvláštní součást společnosti a kdy ani intaktní společnost nepocituje postiženého jako zvláštní součást.*“²⁹ Integrace osob se zdravotním postižením probíhá v řadě oblastí, které kopírují rozmanitost lidského života. Slowík ve své knize uvádí 3 typy integrace:

- Školská integrace- „... např. *individuální zařazování dětí s handicapem do běžných tříd v běžných školách.*“
- Společenská integrace- „... *bezbariérové bydlení a společenské prostředí, sociální pomoc a podpora samostatného a nezávislého způsobu života osob s handicapem, jejich akulturace atd.*“

²⁵ Srov. www.margit.cz

²⁶ SLOWÍK, J. *Speciální pedagogika*, s. 31.

²⁷ Srov. Tamtéž, s. 31.

²⁸ Srov. JESENSKÝ, J. *Integrace- znamení doby*, s. 22-23.

²⁹ JESENSKÝ, J. *Uvedení do rehabilitace zdravotně postižených*, s. 15.

- Pracovní integrace- „... zaměstnávání osob se změněnou pracovní schopností, projekty podporovaného zaměstnávání znevýhodněných osob apod.“³⁰

Silný a důležitý pocit užitečnosti a cennosti nejen pro své okolí, ale i pro společnost, mají osoby se zdravotním postižením díky možnosti vykonávat práci. Již samotná účast na pracovním životě pro ně znamená v podstatě být integrován do společnosti.³¹

1.2.1 Význam práce pro člověka se zdravotním postižením

„Práce je - přinejmenším v naší civilizaci - základní člověkatvorný faktor. Nemožnost pracovat člověka rozkládá, degraduje, psychicky i sociálně.“³² Práce zajišťuje člověku jeho osobnostní rozvoj, naplňuje ho pocitem uspokojení a dává mu smysl jeho života. A to i přesto, že často bývá pro člověka časově náročná, namáhavá a někdy až vyčerpávající. Přináší mu nejen obživu, ale také si za ni vyslouží uznání společnosti a do určité míry udržuje jeho nejen fyzické, ale i duševní zdraví.³³

„Práce, respektive vykonávání zaměstnávání, má jak pro postižené, tak i pro nepostižené jedince velký význam. Je předpokladem jejich úplné integrace do společnosti a přispívá k sebeurčení, uznání a kvalitě života.“³⁴ Umět přijmout profesní roli je jedna ze schopností dospělého člověka, která se řadí mezi psychosociální kritéria dospělosti jako taková. Přijetím této role člověk dokazuje, že je schopen nejen systematicky pracovat, ale že také dokáže také omezovat své aktuální potřeby ve prospěch povinnosti.³⁵ „Profesní pozice se stává důležitou součástí identity, slouží člověku jako zdroj sebepotvrzení a sebedůvěry. Je rovněž znakem příslušnosti k nějaké sociální vrstvě.“³⁶

Mezi psychické potřeby člověka, které může profesní role uspokojovat, patří:

- potřeba změny a nových zkušeností - týká se zejména období na počátku profesní kariéry - zvědavost, flexibilita, tendence prosazovat změny

³⁰ SLOWÍK, J. *Speciální pedagogika*, s. 31.

³¹ Srov. SCHUBERT, H. J. *Arbeitsgestaltung für behinderte Menschen*, s. 511.

³² MÜHLPACHR, P. *Sociopatologie pro sociální pracovníky*, s. 9.

³³ Srov. BUHTOVÁ, B. *Nezaměstnanost jako psychologický, ekonomický a sociální problém*, s. 11- 14.

³⁴ OPATŘILOVÁ, D., PROCHÁZKOVÁ, P. *Předprofesní a profesní příprava jedinců se zdravotním postižením*, s. 105.

³⁵ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie II. - Dospělost a stáří*, s. 49.

³⁶ Tamtéž, s. 49.

- potřeba sociálního kontaktu - navazování vztahů s novými lidmi
- potřeba seberealizace - touha něco dokázat, prosadit se ve společnosti
- potřeba smyslu života - je možné ji uspokojit skrze pracovní činnost
- potřeba samostatnosti a nezávislosti - finanční nezávislost a soběstačnost (odpoutání se od původní rodiny)
- potřeba otevřené budoucnosti - profesní růst, možnost kariérního vzestupu³⁷

„I člověk s postižením se stává člověkem užitečným pro společnost, člověkem, který vykonává smysluplnou práci a přispívá svým podílem, což má pozitivní vliv na jeho vnímání sebe samého, na sebedůvěru, sebevědomí, na smysl vlastního života a motivaci, stejně jako na postoje intaktní společnosti.“³⁸

1.3 Specifika zaměstnávání osob se zdravotním postižením

Z předchozí podkapitoly vyplývá, že práce zaujímá v životě člověka klíčovou roli, která má vliv na rozvoj všech stránek jeho osobnosti. A to bez ohledu na to, zda se jedná o jedince zdravého nebo o jedince se zdravotním postižením.

Přesto je však pro osoby zdravotně postižené typické nerovné postavení na trhu práce, které plyne z jejich použitelnosti v produkci. Podle Koláčkové, Kodymové představuje pro lidi se zdravotním postižením seberealizace a s tím související uplatnění na trhu práce daleko složitější proces, protože předpokládá náležité zhodnocení a rozvoj jejich schopností a dovedností, které přetrvaly navzdory postižení. Proto existují určitá specifika při jejich zaměstnávání.³⁹

1.3.1 Legislativní rámec zaměstnávání osob se zdravotním postižením

Osoby se zdravotním postižením mají v pracovním procesu zcela stejná práva a povinnosti jako ostatní pracovníci. Ovšem vzhledem k jejich zdravotnímu stavu a sociálnímu postavení existují ustanovení, která osoby se zdravotním postižením určitým způsobem zvýhodňují. Samotné zdravotní postižení rozhodně neznamená neschopnost daného člověka pracovat, způsobuje „jen“ určité omezení.⁴⁰ „Jedním

³⁷ Srov. Tamtéž, s. 49- 50.

³⁸ OPATŘILOVÁ, D., PROCHÁZKOVÁ, P. *Předprofesní a profesní příprava jedinců se zdravotním postižením*, s. 105.

³⁹ Srov. MATOUŠEK, O. *Sociální práce v praxi*, s. 89- 108.

⁴⁰ Srov. LEIBLOVÁ, Z., MUŠKA, F., PELECH, P. a kol. *Zaměstnávání občanů se zdravotním postižením, důchodců, mladistvých a studentů, absolventů škol, žen a dalších kategorií*, s. 17.

*z důležitých kroků, které mají přispět ke zlepšení situace znevýhodněných, je zakotvení určitých povinností a podmínek v zákonech dané země, na mezinárodní úrovni pak v různých chartách a listinách o právech postižených lidí.*⁴¹

Na začátek by rozhodně měla být zmíněna Listina základních práv a svobod, jakožto jeden z nejdůležitějších dokumentů týkající se lidských práv. Tento dokument je součástí ústavního pořádku České republiky. V oblasti zaměstnanosti osob se zdravotním postižením je třeba zmínit obsah několika článků této listiny, a to konkrétně čl. 26: *„Každý má právo na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu, jakož i právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost. Každý má právo získávat prostředky pro své životní potřeby prací. V čl. 29 se stanoví: ...osoby zdravotně postižené mají právo na zvýšenou ochranu zdraví při práci a na zvláštní pracovní podmínky...“* i *„...na zvláštní ochranu v pracovních vztazích a na pomoc při přípravě k povolání.*⁴²

Mezi další důležité legislativní dokumenty patří zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti, v platném znění. Tento zákon upravuje v § 67- § 84 zaměstnávání osob se zdravotním postižením- práva a povinnosti zaměstnavatelů při zaměstnávání osob se zdravotním postižením, zejména plnění povinného podílu zaměstnávat osoby zdravotně postižené a problematiku chráněných pracovních míst pro osoby zdravotně postižené. Dále v něm najdeme též zmínku o poskytování zvýšené ochrany na trhu práce fyzickým osobám se zdravotním postižením. Je zde také přesné určení toho, kdo je považován za osobu se zdravotním postižením. Definici osoby se zdravotním postižením najdeme v § 67, odst. 2 tohoto zákona: *„Osobami se zdravotním postižením jsou fyzické osoby, které jsou: a) orgánem sociálního zabezpečení uznány plně invalidními; b) orgánem sociálního zabezpečení uznány částečně invalidními; c) rozhodnutím orgánu sociálního zabezpečení uznány zdravotně znevýhodněnými.*⁴³

⁴¹ OPATŘILOVÁ, D., PROCHÁZKOVÁ, P. *Předprofesní a profesní příprava jedinců se zdravotním postižením*, s. 106.

⁴² MICHALÍK, J. a kol. *Zdravotní postižení a pomáhající profese*, s. 73.

⁴³ Zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti, v platném znění, § 67, odst. 2.

Opomenut nesmí být ani zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, v platném znění, který mezi základními zásadami pracovně právních vztahů uvádí v § 16 zásadu rovného zacházení a zákaz diskriminace:

- Odst. 1: *„Zaměstnavatelé jsou povinni zajišťovat rovné zacházení se všemi zaměstnanci, pokud jde o jejich pracovní podmínky, odměňování za práci a o poskytování jiných peněžitých plnění...“*⁴⁴
- Odst. 2: *„V pracovněprávních vztazích je zakázána jakákoliv diskriminace...“*⁴⁵

V roce 2006 vstoupil v platnost zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, v platném znění a vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení tohoto zákona. Ten vymezuje a charakterizuje jednotlivé sociální služby poskytované na území České republiky, které podporují sociální integraci a snaží se zabránit sociálnímu vyčlenění osob se zdravotním postižením či znevýhodněním. Mezi tyto služby patří sociální poradenství, služby sociální péče a služby sociální prevence. S ohledem na problematiku zlepšování pracovních a sociálních dovedností dospělých jedinců se zdravotním postižením prostřednictvím sociálně terapeutických dílen, je následující podkapitola zaměřena na jednu ze služeb sociální prevence a to na sociálně terapeutické dílny.

1.4 Sociálně terapeutické dílny

Sociálně terapeutické dílny patří mezi poskytované sociální služby, a to na základě přijetí zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, v platném znění, který v § 67, odstavci 1, vymezuje sociálně terapeutické dílny takto: *„Sociálně terapeutické dílny jsou ambulantní služby poskytované osobám se sníženou soběstačností z důvodu zdravotního postižení, které nejsou z tohoto důvodu umístitelné na otevřeném ani chráněném trhu práce. Jejich účelem je dlouhodobá a pravidelná podpora zdokonalování pracovních návyků a dovedností prostřednictvím sociálně pracovní terapie.“*⁴⁶ Ambulantní službou se rozumí služba, jejíž součástí není ubytování, a za kterou musí klient podle svých možností docházet sám nebo být někým doprovázen či dopravován. Dále je v tomto zákoně ustanoveno, že sociálně terapeutické dílny jsou

⁴⁴ KOCOUREK, J. *Zákoník práce 2012*, s. 37.

⁴⁵ KOCOUREK, J. *Zákoník práce 2012*, s. 37.

⁴⁶ Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, v platném znění, § 67, odst. 2.

řazeny mezi služby sociální prevence. „Cílem služeb sociální prevence je napomáhat osobám k překonání jejich nepříznivé sociální situace a chránit společnost před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů.“⁴⁷

Odstavec 2, § 67 téhož zákona, přesně vymezuje základní činnosti poskytované touto sociální službou:

- „pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro hygienu
- Poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy
- Návčik dovedností pro zvládání péče o vlastní osobu, soběstačnosti a dalších činností vedoucích k sociálnímu začlenění
- Podpora vytváření a zdokonalování základních pracovních návyků a dovedností“⁴⁸

Služba sociálně terapeutické dílny je poskytována kvalifikovanými pracovníky (sociální pracovníci, pracovníci v sociálních službách), kteří zajišťují naplňování cílů všech svých klientů. Tyto cíle jsou zpracovány v individuálních plánech uživatelů. Cílová skupina sociálně terapeutických dílen je zákonem jednoznačně definována a tvoří ji osoby se sníženou soběstačností z důvodu zdravotního postižení, které nejsou z tohoto důvodu umístitelné na otevřeném ani chráněném trhu práce. Existuje však mnoho takovýchto dílen, přičemž každá je zaměřena na jinou cílovou skupinu.

Jakýmsi předstupněm sociálně pracovní terapie je sociální rehabilitace. Pokud člověk se zdravotním postižením díky ní dosáhne větší soběstačnosti a samostatnosti ve svém životě, může následně své další schopnosti a dovednosti rozvíjet v navazující sociální službě sociálně terapeutické dílny. „Zde může klient na schopnostech a dovednostech posílených v sociální rehabilitaci začít stavět novou úroveň svých kompetencí v oblasti pracovních dovedností a návyků. K tomuto účelu slouží sociálně pracovní terapie provozovaná v sociálně terapeutických dílnách.“ Primárním cílem je tedy rozvíjení pracovního potenciálu uživatelů, které úzce souvisí s pracovním uplatněním.⁴⁹

Dalším cílem sociálně terapeutických dílen je snaha rozvíjet schopnosti uživatelů také v kognitivní, sensorické, motorické a sociální oblasti. Důležitá je také eliminace

⁴⁷ Tamtéž, §53.

⁴⁸ Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, v platném znění, § 67, odst. 2.

⁴⁹ Srov. <http://www.mpsv.cz/cs/13929>

sociálního vyloučení. Ta bývá zajišťována podporou uživatelů při navazování a upevňování kontaktů a vazeb nejen s vrstevníky, ale také s přirozeným sociálním prostředím. V sociálně terapeutických dílnách nechybí ani podpora a vedení k zlepšování samostatnosti a soběstačnosti uživatelů. Všechny zmíněné cíle vedou ke zvyšování zdravého sebevědomí osob se zdravotním postižením.⁵⁰

Sociálně terapeutické dílny jsou také chápány jako další stupeň přechodu člověka se zdravotním postižením z tréninkového pracoviště na chráněný či otevřený trh práce. A to nejen v dílnách samotných, ale následně i na chráněném nebo otevřeném trhu práce.⁵¹

1.4.1 Sociálně terapeutické dílny Joker o. s. Cheb

Tato podkapitola se bude věnovat neziskové organizace Joker o. s. v Chebu a jejím sociálně terapeutickým dílnám, které pravidelně navštěvovali všichni respondenti, se kterými byl v rámci praktické části uskutečněn rozhovor.

V roce 2004 byla založena nezisková organizace Chráněné dílny Joker o. s. Zpočátku se jednalo jen o chráněné dílny (dnes dle platné legislativy chráněná pracovní místa), od přijetí zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, v platném znění, si organizace nechala zaregistrovat i sociální službu sociálně terapeutické dílny. Rozšířením o tuto službu došlo ke změně názvu na Joker o. s. Tato organizace působí v Chebu a je podporována mnohými institucemi, jako např. úřadem práce v Chebu, městem Cheb, Karlovarským krajem, Ministerstvem práce a sociálních věcí, Evropskými fondy, mnoha sponzory a jinými příznivci. V současné době je organizace rozdělena do dvou částí:

- chráněná pracovní místa - ty zajišťují existenci sedmi chráněných provozů
- sociální služby - ty zahrnují sociálně terapeutické dílny a osobní asistenci

Nejdůležitějším posláním sociálně terapeutických dílen Joker o. s. je zapojení osob se zdravotním postižením do společnosti nabídnutím možnosti rozvoje sociálních a pracovních dovedností nezbytných pro budoucí možné zaměstnání.

⁵⁰ Srov. www.rolnicka.cz; www.charitaopava.cz; www.arpida.cz; www.dilnyjoker.cz

⁵¹ Srov. www.mpsv.cz

Cílovou skupinu tvoří:

- osoby s chronickým duševním postižením
- osoby s chronickým onemocněním (silné alergie, astma, cukrovka...)
- osoby s mentálním postižením
- osoby s tělesným postižením
- osoby s kombinovaným postižením
- či osoby s jiným postižením (srdeční vada...)

Sociálně terapeutické dílny poskytují služby svým uživatelům tak, aby byli schopni žít plnohodnotný život ve svém přirozeném sociálním prostředí. Laskavou a odbornou péčí chtějí pracovníci této organizace pomoci zachovat svým uživatelům co nejvyšší míru soběstačnosti, umožňují jim kontakt a využití dalších služeb podle jejich individuálních potřeb (ošetřující lékaři, odborní lékaři, úřady apod.) Při práci zaměstnanci vždy respektují přání uživatele a dbají na povinnost zachovávat mlčenlivost.

Dále pracovníci svým uživatelům pomáhají zprostředkovávat kontakt se společenským prostředím, a to zejména formou návštěv kulturních akcí, pořádáním vlastních setkání při různých příležitostech, doprovázením do jiných zařízení a institucí (např. knihovny, bazén, divadla, plesy apod.) V průběhu celé spolupráce s uživateli je dbáno na snahu předcházet jejich návyku či závislosti na poskytované sociální službě.

Důležitou součástí všech těchto činností je pak nácvik a upevňování motorických, psychických, sociálních a pracovních schopností a dovedností. Uživatelé se učí základním dovednostem potřebným pro uplatnění na trhu práce. Každý uživatel (či menší skupina uživatelů) má svého klíčového pracovníka, který ho provází službou, sleduje jeho situaci a podrobně zapisuje uživatelovu každodenní činnost v dílně.

Sociálně terapeutické dílny Joker o. s. samozřejmě obsahují základní činnosti obsažené v § 67, odst. 2, zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, v platném znění. Důležité je také zdůraznit, že sociálně terapeutické dílny Joker o. s. nejsou činností výtěžnou, jde především o podporu, udržení sociálních kontaktů a začleňování uživatelů do společnosti.

Do náplně práce uživatelů sociálně terapeutických dílen Joker o. s. patří:

- Práce s korálky a výrobky z nich- navlékání korálků různých velikostí, ketlování
→ prsteny, náušnice, náramky, náhrdelníky, brože...
- plstěné výrobky - za mokra i speciální jehlou za sucha
- vyrábění předmětů z pedigu- kytky, zvířata, vánoční či velikonoční ozdoby
- výrobky z fima- prsteny, náušnice, náramky, náhrdelníky, brože...
- vyšívání, šití na stroji
- pletení košíků
- tvořivá dílny - práce se dřevem (broušení, natírání), batikování šátků
- fotografická dílna, keramická dílna, kuchařská dílna⁵²

1.5 Chráněný trh práce

Chráněný trh práce je především určen pro osoby se zdravotním postižením, pro které je velice obtížné obstát v konkurenci pracovní síly na otevřeném trhu práce.

V § 75 - § 78 zákona č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti, v platném znění, se můžeme dočíst, že zaměstnavatelé, jenž ve svých společnostech, podnicích či firmách zaměstnávají více než 50% osob se zdravotním postižením, tím vytvářejí chráněný trh práce. Zaměstnavatelům, kteří učiní rozhodnutí zaměstnat osobu se zdravotním postižením, může být poskytnut příspěvek na vytvoření chráněného pracovního místa. V případě zaměstnání více než 50% osob se zdravotním postižením z celkového počtu zaměstnanců získají též příspěvek na mzdy těchto zaměstnanců.⁵³

⁵² Srov. Standardy kvality neziskové organizace Joker o. s., 2012; www.dilnyjoker.cz

⁵³ Srov. Zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti, v platném znění, § 75- § 78.

2 Praktická část bakalářské práce

Aby praktická část této bakalářské práce dokreslila část teoretickou, konkrétněji podpořila její cíle, bylo nezbytné zvolit takový typ výzkumu, který by nejlépe tyto požadavky naplnil. Proto jsem se rozhodla pro kvalitativní výzkum v podobě strukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami s respondenty a následného vyhodnocení získaných výsledků.

2.1 Kvalitativní výzkum

Za kvalitativní výzkum je považován takový výzkum, k jehož zpracování není použito žádných statistických metod či jiných způsobů kvantifikace. Kvalitativní výzkum se snaží porozumět zkoumanému jevu v jeho souvislostech, a to především jaký je a proč. Kvalitativní šetření upřednostňuje menší velikost zkoumaného vzorku a daný jev zkoumá z pohledu respondentů.⁵⁴

„Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založen na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“⁵⁵

2.1.1 Cíl výzkumu a výzkumné otázky

Cílem tohoto výzkumu a tudíž i celé bakalářské práce je posouzení a analýza vlivu pravidelného využívání sociální služby sociálně terapeutické dílny, poskytované neziskovou organizací Joker o. s., při získávání pracovního uplatnění na chráněném pracovním trhu dospělými jedinci se zdravotním postižením. Na základě tohoto cíle byly stanoveny 2 výzkumné otázky:

- Jaký je vliv pravidelného využívání sociální služby sociálně terapeutické dílny, poskytované neziskovou organizací Joker o. s., na získávání a zlepšování pracovních a sociálních dovedností dospělých jedinců se zdravotním postižením?

⁵⁴ Srov. STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu*, s. 10.

Srov. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*, s. 49- 55.

⁵⁵ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*, s. 50.

- Jaký vliv mělo pravidelné využívání sociální služby sociálně terapeutické dílny, poskytované neziskovou organizací Joker o. s., při získávání pracovního uplatnění na chráněném pracovním trhu dospělými jedinci se zdravotním postižením?

2.1.2 Techniky získávání dat

K získání potřebných informací, jež tvoří základ mého kvalitativního výzkumu, jsem použila 2 techniky tohoto výzkumu, a to:

- **Strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami:** „*Strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami sestává z řady pečlivě formulovaných otázek, na něž mají jednotliví respondenti odpovědět. Pružnost sondování v kontextu situace je omezenější než v jiných typech rozhovoru. Struktura informací je dána sekvencí otázek.*“⁵⁶
- **Analýza spisových dokumentů-** vnitřní materiály neziskové organizace Joker o. s., které byly použity pro upřesnění statistických údajů týkajících se respondentů

2.1.3 Popis výzkumného vzorku a výzkumné prostředí

Za výzkumný vzorek praktické části bakalářské práce jsem si vybrala sedm respondentů – dvě ženy a pět mužů.

Prvním kritériem výběru respondentů byla má osobní zkušenost s prací s těmito jedinci. Nejdříve jsem s nimi pracovala v rámci školní praxe v sociálně terapeutických dílnách Joker o. s. v Chebu (dále jen sociálně terapeutické dílny). S většinou z nich pracuji i v současnosti, já na pozici sociální pracovníce, oni jsou zaměstnanci na chráněných pracovních místech či stále jako klienti sociálně terapeutických dílen.

Druhým kritériem výběru byl rok 2009 nástupu do sociálně terapeutických dílen, který byl společný pro všechny potencionální respondenty, se kterými v současné době pracuji. Hodnoceným obdobím je v průměru pět let docházení do dílen.

⁵⁶ HENDL J. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*, s. 173.

Z důvodu zachování osobních údajů a anonymity jsou respondenti označováni číslem, dle pořadí uskutečněného rozhovoru:

Prostředí k provedení rozhovorů s respondenty jsem ponechala zcela na jejich přání. Dbala jsem na to, aby se při dotazování cítili bezpečně a v pohodlí a aby jim to zabralo co nejméně jejich volného času. Respondenti č. 2, 4, 5, 6 a 7 dali při zodpovídání na otázky přednost domácímu prostředí, respondenti č. 1 a 3 dali přednost prostředí pracovnímu- kavárna a sociálně terapeutické dílny.

Tabulka č. 1 – Charakteristika respondentů

RESPONDENT	POHLAVÍ	VĚK	KLIENT SOCIÁLNĚ TERAPEUTICKÝCH DÍLEN (STD)	PRACOVNÍ POMĚR NA CHRÁNĚNÉM TRHU PRÁCE
č. 1	Muž	24 let	Docházející klient	Nezaměstnán
č. 2	Žena	41 let	Klient v evidenci	Zaměstnanec kavárny Joker o. s.
č. 3	Muž	26 let	Klient v evidenci	Zaměstnanec kavárny Joker o. s.
č. 4	Muž	52 let	Klient v evidenci	Zaměstnanec kavárny Joker o. s.
č. 5	Muž	45 let	Klient není v evidenci	Nezaměstnán
č. 6	Žena	49 let	Klient v evidenci	Zaměstnanec kavárny Joker o. s.
č. 7	Muž	50 let	Klient není v evidenci	Zaměstnanec domova pro seniory Skalka Cheb

Zdroj: vlastní výzkum

2.1.4 Postup získávání dat

Jak už bylo naznačeno, potřebné informace pro zpracování praktické části mé bakalářské práce jsem získala pomocí individuálních strukturovaných rozhovorů s respondenty. Samotnému dotazování předcházela domluva termínu a místa, kde bude rozhovor probíhat (domácí či pracovní prostředí respondentů). Na začátku

setkání jsem každého respondenta seznámila s tématem mé bakalářské práce, za jakým účelem s nimi rozhovor potřebuji udělat a jak posléze se získanými informacemi naložím. V rámci toho jsem každému zdůraznila, že při zpracovávání odpovědí budu dbát na zachování jejich anonymity a tudíž se nikde neobjeví jejich jména.

Při samotném rozhovoru jsem postupovala podle předem připravených otázek, které jsem v případě potřeby upravila na konkrétní odpovědi jednotlivých respondentů. Pokud to bylo potřeba, nějakou otázku jsem přidala či naopak vypustila, pokud byla v daném případě zcela bezpředmětná. Respondenti měli v případě, kdy jim položená otázka nebyla příjemná, samozřejmě možnost odmítnout. Záznamy rozhovorů jsem nahrávala na diktafon a posléze přepsala do písemné formy, přičemž jsem dbala na zachování přesné formulace odpovědí respondentů (slangové a nespisovné výrazy).

2.2 Výsledky

Analýzou strukturovaných rozhovorů otevřenými otázkami, které jsem s respondenty provedla, vyvstaly ze získaných odpovědí 4 kategorie odpovědí respondentů:

1. Důvod pravidelného docházení do sociálně terapeutických dílen Joker o. s.
2. Význam pravidelného docházení do sociálně terapeutických dílen Joker o. s. pro dospělého jedince se zdravotním postižením.
3. Uplatnění dospělých jedinců se zdravotním postižením na chráněném trhu práce v současnosti.
4. Možnost získání pracovního místa na chráněném trhu práce pomocí pravidelného docházení do sociálně terapeutických dílen Joker o. s.

Tyto kategorie jsem následně zpracovala vyhodnocením jednotlivých odpovědí respondentů. Přepisy všech rozhovorů jsou uvedeny v přílohách této bakalářské práce a to viz příloha II. - příloha VIII.

2.2.1 Zpracování získaných dat

Výsledky odpovědí strukturovaných rozhovorů 1. kategorie, do které spadají odpovědi respondentů na otázky č. 1, 2 a 3.

1. JAK DLOUHO JSTE DO SOCIÁLNĚ TERAPEUTICKÝCH DÍLEN CHODIL/A?

Respondenti č. 1, 2, 3, 4 a 5 si všichni vzpomněli na přesný rok, kdy do sociálně terapeutických dílen začali pravidelně docházet a byl to rok 2009. Respondenka č. 6 si na svůj začátek v sociálně terapeutických dílnách nevzpomíná a respondent č. 7 uvedl, že do sociálně terapeutických dílen chodil přibližně rok.

Jak už jsem psala v podkapitole Techniky získávání dat, použila jsem nejen strukturovaný rozhovor, ale jakožto sociální pracovnice v chráněné kavárně Joker o. s. mám možnost nahlížet do dokumentace respondentů, což jsem také u této otázky využila k získání přesných informací:

Tabulka č. 2 – Současná situace respondentů

RESPONDENT	NÁSTUP DO STD	DOCHÁZENÍ DO STD	PRACOVNÍ POMĚR	UKONČENÍ PRACOVNÍHO POMĚRU
č. 1	22. 9. 2009	doposud	-	-
č. 2	4. 1. 2009	nedochází	Od 1. 5. 2011	Stále pracuje
č. 3	1. 12. 2009	nedochází	Od 1. 3. 2013	Stále pracuje
č. 4	12. 3. 2009	nedochází	Od 1. 5. 2011	Stále pracuje
č. 5	2. 1. 2009	nedochází	Od 2. 4. 2012	30. 11. 2012
č. 6	2. 1. 2009	nedochází	od 2. 9. 2013	Stále pracuje
č. 7	26. 2. 2009	Ukončení docházení 31. 12. 2009	-	-

Zdroj: Spisová dokumentace neziskové organizace Joker o. s.; vlastní výzkum

2. DŮVOD, PROČ JSTE DO SOCIÁLNĚ TERAPEUTICKÝCH DÍLEN ZAČAL/A CHODIT A JAK JSTE SE O NICH DOZVĚDĚL/A?

Respondent č. 1 odpověděl, že se do sociálně terapeutických dílen Joker o. s. dostal díky starosti svých rodičů, kteří nechtěli, aby jejich syn byl pořád jen zavřený doma u počítače a sám, bez přátel, bez jakýchkoli sociálních kontaktů. Na doporučení psychologa, ke kterému syna vzali, vyhledali organizaci Joker o. s., která tuto sociální službu poskytuje, a svého syna do ní přivedli.

U respondentky č. 2 bylo seznámení se sociální službou sociálně terapeutické dílny Joker o. s. výsledkem hledání její sestřenice, která byla zaměstnána jako učitelka ve zvláštní škole, tudíž měla alespoň minimální přehled o sociálních službách v Chebu, a proto se na ni respondentka s touto prosbou obrátila. A to především proto, že po smrti svého otce se k respondentce nastěhovala její matka. Ona se s ní však doma necítila moc dobře, připadala si velice opuštěná, vše na ní v bytě padalo. Jejím velkým přáním bylo dostat se ven zase mezi lidi a začít znovu normálně žít.

Respondentovi č. 3 našla možnost navštěvovat sociální službu sociálně terapeutické dílny Joker o. s. přítelkyně jeho otce, se kterým respondent v té době nějaký čas žil. Otci se nelíbilo, že respondent nemá žádné zaměstnání, sedí pořád doma u počítače nebo se „poflakuje“ s divnými partičkami kamarádů po sídlišti. Respondent už nechtěl poslouchat, jak jeho otec pořád nadává, a tak si řekl, že než sedět doma, bude radši chodit do dílen.

Respondent č. 4 se o možnosti navštěvovat sociální službu sociálně terapeutické dílny Joker o. s. dozvěděl od své asistentky z organizace Rytmus o. s., která s ním spolupracovala v rámci poskytování podpory samostatného bydlení. Respondent v této možnosti viděl nejen šanci dostat se mezi nové lidi a od své žárlivé přítelkyně, se kterou bydlel, ale především to viděl jako možnost, jak si najít práci, aby si mohl přivydělat k invalidnímu důchodu, který pobíral.

Respondent č. 5 začal pravidelně do sociálně terapeutických dílen Joker o. s. dojíždět na doporučení sociální pracovnice z Domova pro osoby se zdravotním postižením Pata u Hazlova, ve kterém byl v té době respondent klientem. Dalším důvodem jeho dojíždění bylo stejné přání jako u respondenta č. 4, a to najít si

nejen nové přátele, ale také hlavně práci, a tím si přivydělat k invalidnímu důchodu, který v té době pobíral.

Respondentka č. 6 sama ani pořádně nevěděla, proč vlastně do sociálně terapeutických dílen Joker o. s. začala z DOZP Luby pravidelně dojíždět. Z její odpovědi bylo celkem zřejmé, že vlastně ani významu a účelu sociálně terapeutických dílen pořádně nerozumí. Jako důvod navštěvování dílen uvedla činnosti, které zde dělala. O možnosti do Jokeru jezdit se dozvěděla od ostatních klientek z Domova pro osoby se zdravotním postižením, se kterými se kamarádila.

Respondent č. 7 začal do sociálně terapeutických dílen pravidelně dojíždět z donucení. V té době bydlel v Hranicích u Aše v domově pro seniory a zdravotní sestry, které v domově pracovaly, nechtěly, aby celé dny jen ležel v posteli a díval se na televizi. Proto ho dle jeho slov donutily, aby do dílen začal jezdit spolu s ostatními z domova.

3. JAK ČASTO JSTE DO SOCIÁLNĚ TERAPEUTICKÝCH DÍLEN CHODIL/A?

Respondenti č. 1, 2, 3, 4, 5 a 7 odpověděli téměř totožně - do sociálně terapeutických dílen jezdili každý den, od pondělí až do pátku. Lišili se pouze časem, který v dílnách strávili. Respondent č. 1 docházel do dílen někdy dopoledne, někdy odpoledne, podle toho, jak bylo potřeba, aby doma hlídal svého mladšího bratra. Vždy chodil na 4 hodiny denně a musel se předem domluvit, kdy příští den do dílen přijde. Stejně tak respondent č. 5 jezdil ze začátku do dílen každý den, někdy na dopoledne, někdy na odpoledne. Poté se však v dílnách nepohodl se sociální pracovnící a četnost jeho dojíždění se snížila na třikrát, někdy pouze dvakrát týdně. Později došlo ke zlepšení vztahů s pracovníky a respondent začal jezdit zase každý den. Respondenti č. 2, 3, 4 a 7 trávili v dílnách zhruba 4 hodiny, a to pouze dopoledne. Respondentka č. 6 si nejdříve nemohla vzpomenout, jak často do dílen jezdila. Až téměř ke konci rozhovoru si uvědomila, že sociálně terapeutické dílny navštěvovala třikrát týdně. Na konkrétní dny a kolik hodin tam pracovala si ale už nepamatovala.

Výsledky odpovědí strukturovaných rozhovorů 2. Kategorie, do které spadají odpovědi respondentů na otázky č. 4, 5, 6 a 7.

4. CO PRO VÁS ZNAMENALO ZAČÍT PRAVIDELNĚ DOCHÁZET DO SOCIÁLNĚ TERAPEUTICKÝCH DÍLEN?

Respondentovi č. 1 se do sociálně terapeutických dílen zpočátku nechtělo, ale motivace najít si nové přátele či dokonce přítelkyni byla silnější. Pravidelné docházení do dílen mělo pro respondenta na samém začátku největší význam v tom, že se musel naučit sám dojíždět autobusem do města, ve kterém se sociálně terapeutické dílny nacházejí. Do té doby jezdil vždy pouze s doprovodem

Pro respondentku č. 2 znamenalo pravidelné docházení do sociálně terapeutických dílen nejen novou náplň dne, ale i zcela nový způsob života. Musela se naučit novému režimu, a to především pravidelnému rannímu vstávání a každodennímu docházení do dílen v určenou hodinu. V dílnách se naučila, jak má postupovat v případech, kdy si chce vzít pauzu na odpočinek či jídlo, případně jak se omluvit, pokud nemůže do dílen dorazit. To označila za velice přínosné i do případného budoucího zaměstnání.

Respondent č. 3 vidí největší význam pravidelného docházení do sociálně terapeutických dílen v získání nového denního režimu a ve znovuzapojení se do běžného života, ke kterému mu v dílnách pomohli. Už nemusel sedět jen doma, ale získal novou náplň a smysl dne.

Respondent č. 4 viděl v pravidelném dojíždění do sociálně terapeutických dílen jednak odpočinek od své žárlivé přítelkyně a jednak šanci zase si zvyknout na pravidelný pracovní režim, ze kterého vypadl po vážném úrazu, kvůli kterému také o práci přišel.

Respondent č. 5 si musel zvykat na střídání své pracovní doby v sociálně terapeutických dílnách. Znamenalo to pro něj naučit se režimu, kdy jeden týden jezdí do dílen ráno a druhý týden zase odpoledne. Jelikož si respondent velice rád povídá, bylo pro něj velkým přínosem, že díky dojíždění do dílen poznal mnoho nových lidí. Posílil si zde i své sebevědomí a to především ve chvílích, kdy ho ostatní chválili za jeho dobře odvedenou práci.

Respondentka č. 6 si díky pravidelnému navštěvování sociálně terapeutických dílen našla nové kamarádky, s kterými si v dílnách ráda uvařila kávu a podívala si s nimi. Užily si při tom spoustu legrace.

Jelikož respondent č. 7 jezdil do sociálně terapeutických dílen nerad, neviděl ze začátku přínos pro sebe vůbec v ničem, naopak, obtěžovalo ho, že musí pravidelně vstávat. Postupem času si ale v dílnách našel nové přátele, hlavně mezi ženami a zjistil, že ani práce v dílnách není tak náročná, jak se původně domníval. Dokonce začal mít i naději, že by mu mohl Joker o. s. sehnat práci, za kterou by dostával pravidelnou mzdu.

5. CO JSTE V SOCIÁLNĚ TERAPEUTICKÝCH DÍLNÁCH NEJČASTĚJI DĚLAL/A?

Jelikož byly odpovědi respondentů týkající se náplně práce v sociálně terapeutických dílnách dosti podobné, nevyhodnocovala jsem je jednotlivě dle respondentů, ale uvádím konkrétní činnosti, kterými se v dílnách zabývali:

- výroba šperků - navlékání korálků, ketlování korálků
- práce se dřevem - vyřezávání, natírání
- skládání kapesníčků a příborů do pytlíku - pomoc rukodělné dílně
- práce s papírem či novinami - papírové ozdoby, oblepování předmětů (hrnečků, lahví apod.)
- natírání předmětů - hrnečky, velikonoční vejce, vánoční ozdoby apod.
- výrobky z keramiky

6. CO VÁM V SOCIÁLNĚ TERAPEUTICKÝCH DÍLNÁCH ŠLO NEJLÉPE A POMOHLA VÁM TATO ČINNOST V NĚČEM SE ZLEPŠIT?

Respondent č. 1 se vyjádřil v tom smyslu, že mu v sociálně terapeutických dílnách dařilo docela všechno, ale nejlépe uměl ketlování náušnic. Bavil ho také odpolední úklid dílen. Právě díky němu mu bylo nabídnuto změnit prostředí dílen, a začal chodit pomáhat s úklidem do chráněné kavárny.

Respondentku č. 2 v dílnách nejvíce bavilo navlékání korálků, v němž také byla ze všech činností nejúspěšnější. Přínos pro sebe v této činnosti vidí v posilování vlastního soustředění a trpělivosti při práci.

Podle odpovědi respondenta č. 3 mu šlo v dílnách nejlépe „kecat, povídat si s ostatními“. Zlepšil si tak svoji komunikaci s okolím, podařilo se mu téměř odbourat svou původní stydlivost při navazování kontaktu s cizími lidmi.

Respondenta č. 4 nejvíce bavila práce s korálky, velice oceňoval, že na něj při práci nikdo nepospíchal a mohl si pracovat svým tempem. Na otázku č. 7 bohužel respondent odpověděl: „*To už nevím.*“

Respondentovi č. 5 byl dle svých slov úspěšný ve všech činnostech. Prospěšné mu to bylo v trénování soustředění při práci, aby něco nepokazil a také trpělivosti, které bylo u některých činnostech zapotřebí více nežli u jiných.

Respondentce č. 6 šla v sociálně terapeutických dílnách nejlépe keramika, ze které vyráběla různé figurky. Na otázku, v čem jí tato činnost pomohla se zlepšit, odpovědět neuměla.

Z odpovědí respondenta č. 7 je opravdu znát, že do sociálně terapeutických dílen jezdit nechtěl. Činnosti v dílně ho nebavily. Možná i proto, že na ně špatně viděl a pravidelně si zapomínal své brýle doma. Za pozitivní v dílnách označil komunikaci s děvčaty, která tam poznal.

7. MĚL/A JSTE S NĚČÍM V SOCIÁLNĚ TERAPEUTICKÝCH DÍLNÁCH PROBLÉM?

Vzhledem k tomu, že odpovědi respondentů na tuto otázku byly dosti odlišné a téměř v ničem se neshodovaly, vyhodnocovala jsem odpovědi jednotlivých respondentů zvlášť.

Respondentovi č. 1 dělalo největší problém omlouvání svých absencí v sociálně terapeutických dílnách, které byly docela časté. Zpočátku na omluvu, že do dílen nepřijde, pravidelně zapomínal. Postupem času se ale tento systém naučil.

Respondentka č. 2 si na nic konkrétního, s čím by v dílnách měla problém, nevzpomněla. Ale pokud k takové situaci došlo, naučila se, jak ji řešit. Zašla za pracovníci a vysvětlila jí, že jí ona činnost nejde. Společně pak pracovaly na tom, aby ji respondentka zvládla vykonat sama. Pokud se tak nestalo, dostala práci jinou.

Respondent č. 3 měl zpočátku problém se složením ostatních klientů sociálně terapeutické dílny, a to ve smyslu jejich zdravotního postižení. Nebyl zvyklý pohybovat

se v prostředí lidí s mentálním postižením. Když je však blíže poznal a strávil s nimi delší dobu, jeho problém se vyřešil.

Respondent č. 4 měl v sociálně terapeutických dílnách problém s konkrétní klientkou. Ta se s ním velice často a mnohdy i vulgárně hádala. Respondent se s pomocí pracovníků dílen naučil takové chování ignorovat, což vedlo k uklidnění klientky. Jak sám řekl, naučil se, že kdyby se s ní také hádal, jen by to vše zhoršilo.

Respondent č. 5 měl v sociálně terapeutických dílnách největší problém se svou upovídaností. Velice rád si pořád s někým povídal, a to i přes to, že ne vždy si i ostatní chtěli povídat s ním. Pracoval tedy na tom, aby svou potřebu si povídat uměl ovládat a nikoho ze svých spolupracovníků tím neobtěžoval.

Respondentka č. 6 nevedla nic, s čím by v sociálně terapeutických dílnách měla problém. Zmínila pouze výrobu náramků, která jí podle jejích slov šla ze všech činností nejméně.

Respondent č. 7 měl v sociálně terapeutických dílnách největší problém se svým špatným zrakem, který se mu bohužel díky zapomínání svých brýlí doma moc nedařilo vyřešit.

Výsledky odpovědí strukturovaných rozhovorů 3. Kategorie, do které spadají odpovědi respondentů na otázky č. 9 a 10.

9. V SOUČASNÉ DOBĚ NĚKDE PRACUJETE?

Jak už se dalo vyčíst z předchozích odpovědí respondenta č. 1, v současné době nepracuje na žádném chráněném pracovním místě. Od roku 2009 pravidelně dochází do sociálně terapeutických dílen, v jejichž rámci se v roce 2012 přesunul do chráněné kavárny. Zde mu práce natolik šla, že jsem mu navrhla, že v případě jeho zájmu mu bude nabídnuta pracovní smlouva. Respondent byl návrhu velice nakloněn, ale překážkou k jeho zaměstnání se stali jeho rodiče. Ti měli obavy, aby respondent mzdou nepřišel o část svého invalidního důchodu a také by již respondent nemohl dle potřeby hlídat svého mladšího bratra. V návaznosti na tuto odpověď jsem se respondenta zeptala, zda neuvažuje o tom o případném hledání práce. Odpověděl, že pravděpodobně ne, protože mu zatím velice vyhovuje dosavadní systém fungující tak, že do dílen chodí, jen když on sám chce.

Respondentka č. 2 je v současné době zaměstnána na chráněném pracovním místě v kavárně neziskové organizace Joker o. s. jako pomocná síla v kuchyni. Ve své odpovědi se také zmiňuje o předchozím zaměstnání, které také sehnala díky pravidelnému docházení do sociálně terapeutických dílen, kde byla současně jako klient a odpoledne zde uklízela jako zaměstnanec. Významným okamžikem pro respondentku bylo její začlenění do projektu „Chceme pracovat“, v jehož rámci se několik klientů ze sociálně terapeutických dílen účastnilo školení a zapracování v prádelně neziskové organizace Joker o. s. Po zdárném dokončení projektu byla respondentka v této prádelně zaměstnána a sociálně terapeutické dílny jakožto klient opustila. Od roku 2012 je respondentka zaměstnána na novém pracovišti v rámci stejné organizace a to v chráněné kavárně.

Respondent č. 3 je v současné době zaměstnán na chráněném pracovním místě v kavárně neziskové organizace Joker o. s. jako číšník. Ještě před tím, než začal pravidelně docházet do sociálně terapeutických dílen, vystřídal několik zaměstnání, dle jeho slov hlavně proto, aby mu vznikl nárok na invalidní důchod. Byl tedy zaměstnán např. jako lisař, nábytkář, podlahář, betonář apod. Všude pracoval zhruba měsíc, jelikož měl veliké problémy se vstáváním. Ty byly v kavárně vyřešeny odpoledními směnami.

Respondent č. 4 je v současné době zaměstnán na chráněném pracovním místě v prádelně neziskové organizace Joker o. s. Stejně jako respondentka č. 2 i on byl zařazen do projektu „Chceme pracovat“, v rámci kterého se na prádelně zaučoval a následně po skončení projektu zde nastoupil jako zaměstnanec.

Respondent č. 5 v současné době není nikde zaměstnán. Dříve pracoval na chráněném pracovním místě v kavárně neziskové organizace Joker o. s. Zde však podal výpověď z důvodu velkých výdajů na dojíždění, posléze přijal místo v porcelánce v Aši. Pracovní podmínky se mu v novém zaměstnání ale nelíbily tolik, jako na kavárně, a proto pracovní poměr po relativně krátké době ukončil. V návaznosti na tuto odpověď jsem se respondenta zeptala, co tedy v současné době dělá. Odpověděl, že nepracuje a ani nechodí do sociálně terapeutických dílen. Uvažuje však o tom, že by do nich začal zase chodit. Chtěl se vrátit na své původní místo ve Čtenářské kavárně, ale to

už je bohužel obsazeno. Doufá, že by se mu díky návratu do sociálně terapeutických dílen znovu podařilo práci najít.

Respondentka č. 6 byla ve své odpovědi velice stručná. V současné době je zaměstnána na chráněném pracovním místě v kavárně neziskové organizace Joker o. s. Než na toto místo nastoupila, pracovala ve Františkových Lázních jako zahradnice, ale moc se jí tam nelíbilo, dle jejích slov na ni pan ředitel nebyl moc hodný.

Respondent č. 7 je v současné době zaměstnán na chráněném pracovním místě v Domově pro seniory „Skalka“ v Chebu jako pomocná síla v kuchyni. Než nastoupil na toto místo, vystřídal ještě dvě chráněná pracovní místa. Jedno bylo v Aši, ve firmě na třídění odpadů. Poté se respondent přestěhoval do Chebu, kde se dostal do organizace Mravenec, jehož pracovníci mu kromě chráněného bydlení nabídli i zaměstnání. Nebyl tam však zcela spokojený, a proto se přestěhoval ke svému bratrovi do Lubů, kde se dostal pod křídla organizace Rytmus o. p. s. Po delší době, kdy respondent nepracoval ani nedocházel do žádné sociálně terapeutické dílny, se podařilo pracovníci Rytmu najít pro něj volné místo v již zmíněném Domově pro seniory „Skalka“ v Chebu.

10. Z TOHO, CO JSTE SE V SOCIÁLNĚ TERAPEUTICKÝCH DÍLNÁCH NAUČIL/A, VYUŽÍVÁTE V SOUČASNÉM ZAMĚSTNÁNÍ?

Respondentovi č. 1 tato otázka nebyla položena, protože jak je zcela jasné z odpovědi na předchozí otázku, respondent doposud zatím nikdy nikde nepracoval a je stále klientem sociálně terapeutických dílen. Tudíž by tato otázka v jeho případě byla zcela bezpředmětná.

Mezi činnosti, které se respondentka č. 2 v sociálně terapeutických dílnách naučila, a které využívá ve svém současném zaměstnání, patří:

- Omlouvání své absence - pokud se stane, že z jakéhokoli důvodu nebude moci do práce dorazit, ví, jak má postupovat-do zaměstnání zavolá a domluví se, jak se situace vyřeší.
- Komunikace s ostatními zaměstnanci - respondentka se v sociálně terapeutických dílnách naučila, že musí po pracovní stránce umět vycházet i s pro ni méně příjemnými či oblíbenými kolegy.

- Umět si říct o pomoc - respondentka ze zkušenosti ze sociálně terapeutických dílen ví, že pokud jí něco nejde, požádá o pomoc pracovníky kavárny a společně to vyřeší.

Mezi činnosti, které se respondent č. 3 v sociálně terapeutických dílnách naučil, a které využívá ve svém současném zaměstnání, patří:

- Přístup k práci - respondent se naučil, že do sociálně terapeutických dílen chodí každý den a včas, nikoliv pouze ve dnech, kdy se mu chce (stejně, jako to funguje v zaměstnání). Dále se naučil být pracovitý, trpělivý a svědomitý, přičemž velký důraz byl kladen na respondentovu spolehlivost při výkonu zadaných úkolů.
- Příprava na budoucí povolání – ještě než respondent na chráněné pracovní místo nastoupil, věděl, kam nastoupí, kde to bude, na jaké pozici bude zaměstnán, na kolik hodin bude pracovat a co vše k tomu bude potřebovat (potravinářský průkaz apod.)

Mezi činnosti, které se respondent č. 4 v sociálně terapeutických dílnách naučil a které využívá ve svém současném zaměstnání, patří:

- Komunikace s ostatními zaměstnanci - respondent se v sociálně terapeutických dílnách naučil, jak mluvit s ostatními zaměstnanci. Důraz byl kladen na sílu jeho hlasu, jelikož respondent mluví velice potichu a je mu opravdu těžko rozumět. Učil se také, jak zvládnout komunikaci s někým, kdo je respondentovi nepříjemný či kdo s ním mluví vulgárně.
- Omlouvání své absence - pokud se stane, že z jakéhokoli důvodu nebude moci do práce dorazit, ví, jak má postupovat - do zaměstnání zavolá a domluví se, jak se situace vyřeší.
- Respondentova poslední myšlenka k této odpovědi zněla: „A že prostě dělám to, co mi říkají, že mám dělat.“

Přestože respondent č. 5 v současné době nepracuje, díky pravidelnému docházení do sociálně terapeutických dílen práci alespoň na nějaký čas našel, tudíž jsem mu otázku č. 9 mohla položit. Mezi činnosti, které se respondent č. 4 v sociálně terapeutických dílnách naučil, a které využíval ve svém bývalém zaměstnání, patří:

- Pravidelný režim - díky navštěvování sociálně terapeutických dílen si respondent zvykl povinnost pravidelných docházek. Později pro něj nebylo obtížné zvyknout si na každodenní docházení do zaměstnání
- Pracovní přestávka - v sociálně terapeutických dílnách se respondent naučil, jak má postupovat v případě, kdy si chce během práce v sociálně terapeutických dílnách vzít přestávku (ať už na kávu, cigaretu či na oběd)
- Omlouvání své absence - pokud se stalo, že z jakéhokoli důvodu nemohl do práce dorazit, věděl, jak má postupovat - do zaměstnání zavolat a domluvit se, jak se situace vyřeší.

Mezi činnosti, které se respondentka č. 6 v sociálně terapeutických dílnách naučila, a které využívá ve svém současném zaměstnání, patří:

- Kniha docházek - v sociálně terapeutických dílnách se respondentka naučila, zapisovat si do knihy docházky čas svého příchodu, čas pauzy, kterou si během práce brala a čas svého odchodu z dílen- stejná pravidla se dodržují i v jejím současném zaměstnání.

Respondent č. 7 se v sociálně terapeutických dílnách dle jeho slov nenaučil nic, co by využíval ve svém současném zaměstnání.

Výsledky odpovědí strukturovaných rozhovorů 4. Kategorie, do které spadají odpovědi respondentů na otázku č. 8.

8. V ČEM VÁM TEDY PRAVIDELNÉ DOCHÁZENÍ DO SOCIÁLNĚ TERAPEUTICKÝCH DÍLEN JEŠTĚ POMOHOLO?

Odpověď respondenta č. 1 na tuto otázku byla, že neví, v čem mu pravidelné docházení do sociálně terapeutických dílen pomohlo, snad možná v tom, že si zde našel přítelkyni, po které velice toužil.

Respondentka č. 2 ve své odpovědi uvedla dva hlavní přínosy, které pro ni mělo pravidelné navštěvování sociálně terapeutických dílen. Za prvé pro respondentku bylo důležité, že se v dílnách s pomocí pracovníků naučila, jak má v zaměstnání vycházet s lidmi, spolupracovníky, které nemá ráda. Komunikaci s nimi tedy omezuje pouze na pracovní záležitosti. Za druhé, a to považuje za nejdůležitější přínos pro svůj život, si díky pravidelnému navštěvování sociálně terapeutických dílen našla zaměstnání. Práci

hledala respondentka i dříve. Podle jejích slov jí lékař řekl, že s plným invalidním důchodem nemá šanci získat zaměstnání, což ji od dalšího hledání odradilo. Až díky sociálně terapeutickým dílnám neziskové organizace Joker o. s. si zaměstnání našla.

Kdyby respondent č. 3 nechodil pravidelně do sociálně terapeutických dílen a díky tomu nezískal v neziskové organizaci Joker o. s. zaměstnání, musel by si práci hledat jinde, z čehož by prý měl strach. Na pracovním úřadě mu pravidelná docházka do dílen pomohla při získávání nabídek. Podle respondenta na něj „lépe koukali, protože něco dělá a někam chodí.“

Ještě před tím, než začal respondent č. 4 pravidelně docházet do sociálně terapeutických dílen, snažil se najít si zaměstnání. Ale vzhledem ke svému zdravotnímu stavu, při němž nemohl vykonávat žádnou fyzicky náročnější práci, to bylo velice obtížné. Proto hledání práce po čase vzdal. Až díky pravidelnému docházení do sociálně terapeutických dílen se pro něj našlo takové zaměstnání, které vyhovovalo jeho zdravotnímu stavu. Přesněji řečeno, dle respondentových slov, mu práci našli v neziskové organizaci Joker o. s. Pravidelné docházení do sociálně terapeutických dílen dále pomohlo respondentovi ve zlepšení komunikace s pracovníky jiných organizací či s úředníky. V dílnách se učili a také trénovali, jak postupovat, když se jde respondent např. ucházet o zaměstnání- pozdravit, podat ruku, představit se atd.

Respondent č. 5 odpověděl, že díky každodennímu docházení do sociálně terapeutických dílen a díky své šikovnosti, kterou prokazoval při vykonávání zadaných činností, mu bylo pracovníky nabídnuto zaměstnání v neziskové organizaci Joker o. s. Tuto nabídku respondent s velkou radostí přijal, protože práci si už dlouhou dobu přál.

Respondentka č. 6 ve své odpovědi zhodnotila, že jí zadané činnosti v sociálně terapeutických dílnách nedělaly problém, a tak když se v neziskové organizaci Joker o. s. uvolnilo pracovní místo, nastoupila na něj.

Respondent č. 7 se díky pravidelnému docházení do sociálně terapeutických dílen naučil u sebe nosit dioptrické brýle, které kvůli svému špatnému zraku opravdu potřebuje. Zaměstnání si však i přesto žádné nenašel, proto do dílen časem chodit úplně přestal.

2.3 Diskuze

V této části bakalářské práce se pokusím shrnout kvalitativní výzkum, jenž byl analyzován v předchozí podkapitole. Ze získaných výsledků tvořených odpověďmi sedmi respondentů, vyvstaly čtyři kategorie těchto odpovědí, přičemž každá zahrnuje určité otázky z rozhovoru. Následně jsou tyto kategorie přiřazeny k výzkumným otázkám, které byly na začátku celého výzkumu stanoveny.

1. výzkumná otázka: *„Jaký je vliv pravidelného využívání sociální služby sociálně terapeutické dílny, poskytované neziskovou organizací Joker o. s., na získávání a zlepšování pracovních a sociálních dovedností dospělých jedinců se zdravotním postižením?“* je zpracována v 1. a 2. kategorii odpovědí respondentů.

Všech sedm respondentů začalo sociální službu sociálně terapeutické dílny využívat od roku 2009, z toho šest respondentů každý den (někdy dopoledne, někdy odpoledne) a jedna respondentka třikrát týdně. Z jejich odpovědí vyplývá, že pro většinu z nich bylo hlavním důvodem pravidelného navštěvování sociálně terapeutické dílny navazování nových sociálních vztahů a kontaktů a změna prostředí. Do té doby se zdržovali převážně doma a chtěli tudíž změnit svůj stereotypní způsob života, který jim nic nepřinášel. Důležitá pro ně byla také silná motivace možností, že pokud budou pravidelně sociálně terapeutické dílny navštěvovat, pomůže jim to při získání chráněného pracovního místa. Otázky týkající se významu pravidelného docházení do sociálně terapeutických dílen Joker o. s. byly pro respondenty náročnější, jelikož jejich odpovědi vyžadovaly více přemýšlení, než otázky předchozí. Po vyhodnocení všech odpovědí vyvstaly tři nejčastěji zmiňované oblasti života respondentů, na které mělo pravidelného docházení do sociálně terapeutických dílen pozitivní vliv:

- navazování nových sociálních vztahů- získávání nových přátel
- zvyknutí si na nový režim- často mluvili o pracovním režimu: zlepšování svých pracovních dovedností, pravidelné vstávání, omlouvání své absence, vybírání si pauzy během práce, umět si říct o radu apod.
- změna prostředí, ze kterého respondenti do sociálně terapeutických dílen docházeli- většinou domov, rodinné prostředí či domov pro osoby se zdravotním postižením

Podle mého názoru mělo tedy pravidelné docházení do sociálně terapeutických dílen Joker o. s. velký vliv v rozvoji pracovních dovedností respondentů. Ten spočívá v každodenním nácviku pracovních činností, trénování a učení se pracovním postupům a určitému pracovnímu řádu platnému pro sociálně terapeutické dílny Joker o. s. Velice podobné výsledky můžeme nalézt v diplomové práci Bc. Lenky Mihulkové na téma *„Osvojování klíčových kompetencí u dospělých osob s mentálním postižením v sociálně terapeutické dílně Tréninková pekárna“*. Svým výzkumem zjistila, že: *„Zásadní význam má sociálně terapeutická dílna z pohledu rozvoje pracovních kompetencí. Uživatelé trénují v prostředí Tréninkové pekárny ovládání pracovních postupů (receptur), přípravu jednotlivých druhů pečiva, jako jsou dorty, koláče, drobné cukroví nebo zákusky. Uživatelé si osvojují také pracovní činnosti, které mají z velké části přesah také do jejich osobního života.“*⁵⁷

Neméně důležitý vliv dále spatřuji také v rozvoji komunikace, a to jak po stránce formální- jednání s nadřízenými či na úřadech, tak i neformální- navazování nových sociálních vztahů (přátelství, partnerství). S tím je také úzce spojena míra tolerance vůči ostatním zdravotně postiženým v sociálně terapeutických dílnách. Z téhož výzkumu Bc. Lenky Mihulkové vyplynulo, že: *„Využívání sociální služby sociálně terapeutická dílna nemá pro uživatele význam jen po stránce pracovní, ale také sociální a osobní. Uživatelé si osvojují základní sociální kompetence, jako je spolupráce v týmu, respektování vedoucího, umět požádat o pomoc, když ji potřebují, umět dodržovat stanovená pravidla. Služba jim pomáhá vytvářet strukturu dne, případně celého týdne.“*⁵⁸

2. výzkumná otázka: *„Jaký vliv mělo pravidelné využívání sociální služby sociálně terapeutické dílny, poskytované neziskovou organizací Joker o. s., při získávání pracovního uplatnění na chráněném pracovním trhu dospělými jedinci se zdravotním postižením?“* je zpracována ve 3. a 4. kategorii odpovědí respondentů.

Jeden respondent je od svého nástupu až do současnosti pouze klientem sociálně terapeutických dílen, nikdy nikde nepracoval a šance, že by v budoucnosti pracoval, je kvůli rodinným okolnostem téměř nulová. Tři respondenti byli původně zaměstnáni na

⁵⁷ Mihulková L., *Osvojování klíčových kompetencí u dospělých osob s mentálním postižením v sociálně terapeutické dílně Tréninková pekárna*.

⁵⁸ Tamtéž.

otevřeném trhu práce, posléze se však stali klienty sociálně terapeutických dílen, díky kterým našli znovu zaměstnání. Dalším dvěma respondentům se až díky pravidelnému docházení do sociálně terapeutických dílen podařilo práci najít a v současné době jsou zaměstnání. Ačkoliv byl poslední respondent klientem sociálně terapeutických dílen, do kterých pravidelně docházel a díky kterým zaměstnání našel, v současné době je bez zaměstnání a není klientem žádných sociálně terapeutických dílen. Na základě pravidelného docházení respondentů do sociálně terapeutických dílen bylo tedy pěti z nich nabídnuto neziskovou organizací Joker o. s. zaměstnání na chráněných pracovních místech této organizace. Jednomu respondentovi bylo zaměstnání na chráněném pracovním místě nabídnuto ve Čtenářské kavárně Joker o. s., ale bohužel odmítnul. Jeden respondent je v současné době zaměstnán v Domově pro seniory „Skalka“ v Chebu. Na získání tohoto zaměstnání však nemělo pravidelné docházení do sociálně terapeutických dílen žádný vliv. Z evidence sociálně terapeutických dílen však zaměstnání respondenti vyřazeni nebyli, protože i na současných pracovních místech se jim dostává podpory a pomoci sociálních pracovníků a pracovníků v sociálních službách.

Pravidelné docházení do sociálně terapeutických dílen mělo podle mého názoru zcela nezastupitelný vliv při snaze respondentů získat pracovní uplatnění, a to hned z několika důvodů. Již samotný fakt, že respondent začal do sociálně terapeutických dílen Joker o. s. pravidelně docházet, mu zajistil možnost získání pracovního uplatnění v této organizaci - v tomto konkrétním případě účast v projektu „Chceme pracovat“. Další výhodou bylo, že u vybraných klientů probíhala pracovní příprava zaměřená přímo na konkrétní druh zaměstnání, které pro ně bylo do budoucna připraveno. Pro srovnání a potvrzení svých výsledků bych ráda použila již výše zmiňovaný výzkum Bc. Lenky Mihulkové, která zjistila, že: *„Během výzkumu bylo zjištěno, že 3 uživatelům se podařilo za dobu využívání služeb Tréninkové pekárny dosáhnout takového pokroku, že byli vybráni v dvoukolovém výběrovém řízení na chráněná pracovní místa do nově vznikající pekárny Na Plechu, což lze považovat za jeden z největších dosavadních přínosů pro uživatele služby.“* *„U třech uživatelů (pan C, paní D a E) ze zkoumaného souboru došlo k výrazné životní změně, a to nástupu na chráněné pracovní místo. Zde lze usoudit, že by takovou možnost bez předchozí zkušenosti v sociálně terapeutické*

*dílně, nedostali.*⁵⁹ Při hledání práce mimo organizaci Joker o. s. zajistilo respondentům docházení do sociálně terapeutických dílen lepší a vstřícnější komunikaci i jednání ze strany příslušných úředníků.

Celkově tedy sociálně terapeutické dílny vnímám jako velice pozitivní a užitečnou sociální službu, která pomohla respondentům v rozvoji jejich pracovních i sociálních dovedností a zvýšila tak jejich šanci najít si pracovní uplatnění na chráněném trhu práce.

⁵⁹ Mihulková L., *Osvojování klíčových kompetencí u dospělých osob s mentálním postižením v sociálně terapeutické dílně Tréninková pekárna.*

ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce bylo posouzení a analýza vlivu pravidelného využívání sociální služby sociálně terapeutické dílny poskytované neziskovou organizací Joker o. s. při získávání pracovního uplatnění na chráněném pracovním trhu dospělými jedinci se zdravotním postižením.

Domnívám se, že cíl mé bakalářské práce byl naplněn. Během rozhovorů s respondenty jsem došla k závěru, že díky pravidelnému docházení do sociálně terapeutických dílen a vykonávání smysluplných pracovních činností dosahují jedinci se zdravotním postižením nejen větší radosti a pohody, ale především pocitu vlastní užitečnosti. Pokaždé, když se něco nového naučí, má to velmi pozitivní vliv na jejich sebevědomí. Dochází tak k postupnému snižování potřebné míry podpory a naopak k nárůstu míry jejich samostatnosti. Dochází také ke zvyšování jejich šance pracovního uplatnění. Důkazem je nejen zaměstnání respondentů přímo v organizaci poskytující tuto sociální službu, ale také v celkové spolupráci těchto jedinců s jinými organizacemi či institucemi zabývajícími se zaměstnávání osob se zdravotním postižením.

Podle mého názoru zaujímá práce a pracovní uplatnění v životě každého člověka nezastupitelnou roli. A to bez ohledu na to, zda se jedná o jedince zcela zdravého nebo o jedince se zdravotním postižením. Rozdíl je pouze v přístupu společnosti k zaměstnávání zdravotně postižených jedinců, kteří se v tomto směru často potýkají s předsudky svého okolí. V tomto ohledu vidím jako nepostradatelnou spolupráci takovýchto sociálních služeb a státu, který by měl mít snahu potencionální zaměstnavatele co nejvíce motivovat k jejich ochotě zaměstnávat osoby se zdravotním postižením. A to nejen z finančních důvodů, ale především z důvodů zvyšování míry integrace těchto jedinců do společnosti.

ABSTRAKT

ŠMERDOVÁ, M. Zlepšování pracovních a sociálních dovedností dospělých jedinců se zdravotním postižením prostřednictvím sociálně terapeutických dílen. České Budějovice, 2015. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra praktické teologie. Vedoucí práce Mgr. Šesták Jan, Ph.D.

Klíčová slova: Sociálně terapeutické dílny, chráněná pracovní místa, chráněný trh práce, zdravotní postižení, integrace, specifika zaměstnávání, význam práce.

Práce se zabývá zlepšováním pracovních a sociálních dovedností dospělých jedinců se zdravotním postižením prostřednictvím sociálně terapeutických dílen. Teoretická část je rozdělena do tří podkapitol. První podkapitola se věnuje zdravotnímu postižení a jeho druhům. Druhá podkapitola se zabývá integrací a inkluzí osob se zdravotním postižením, její součástí je také význam práce pro takového jedince. Třetí podkapitola teoretické části se věnuje legislativnímu rámci, chráněnému trhu práce a sociálně terapeutickým dílnám.

Praktická část je zaměřena na analýzu vlivu pravidelného využívání sociální služby sociálně terapeutické dílny, poskytované neziskovou organizací Joker o. s., při získávání pracovního uplatnění na chráněném pracovním trhu dospělým jedincem se zdravotním postižením.

ABSTRACT

Enhancement of working and social capabilities of disabled adult individuals through social therapy workshops.

Key words: Social Therapy Workshops, sheltered work places, sheltered labour market, disabilities, integration, inclusion.

The paper is focused on enhancement of working and social capabilities of disabled adult individuals through social therapy workshops. This piece of work consists of two main parts – a theoretical and a practical one. First part, the theoretical one, is furthermore divided into three subchapters. First subchapter is mainly concerned with the topic of disability and its different forms. Second subchapter then disseminates the issue of integration and inclusion of disabled individuals, in addition, it also includes the importance of work to such an individual. The third subchapter elaborates on the aspect of legal framework, sheltered labour market and social therapy workshops. Subsequently, the practical part of this bachelor thesis provides the analysis of the impact that regular exploitation of services of social therapy workshops, provided by NGO, may have on acquiring a working place by a disabled adult individual on sheltered labour market.

SEZNAM LITERATURY

1. BUCHTOVÁ, B. a kol., *Nezaměstnanost jako psychologický, ekonomický a sociální problém*. Praha: Grada, 2002, ISBN 8024790068.
2. ČERMÁK, M., *Projevy a formy diskriminace osob se zdravotním postižením*. Praha: Národní rada osob se zdravotním postižením ČR, 2012. ISBN 978-80-87181-08-9.
3. HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-717-8303-X.
4. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-736-7040-2.
5. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-802-6202-196.
6. HORÁKOVÁ, R. *Sluchové postižení: úvod do surdopedie*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0084-0.
7. *Integrace - znamení doby: sborník z odborné konference na počest 50. výročí Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy a 50. výročí vysokoškolské přípravy speciálních pedagogů*. Vyd. 1. Editor Ján Jesenský. Praha: Karolinum, 1998. Folia paedagogica specialis, 2. ISBN 80-718-4691-0.
8. JESENSKÝ, J. *Uvedení do rehabilitace zdravotně postižených*. Praha: Univerzita Karlova, Karolinum, 1995. ISBN 80-7066-941-1.
9. KOCOUREK, J. *Zákoník práce 2012: poznámky, judikatura, prováděcí předpisy (vyhlášky, nařízení vlády), vybrané vzory pracovněprávních úkonů právní stav k 1. lednu 2012*. Praha: Eurounion, 2012. ISBN 978-80-7317-092-9.
10. KRAUS, J., ŠANDERA, O. *Tělesně postižené dítě: Psychologie, léčba a výchova*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1975.

11. LEIBLOVÁ, Z., MUŠKA, F., PELECH P. *Zaměstnávání občanů se zdravotním postižením, důchodců, mladistvých a studentů, absolventů škol, žen a dalších kategorií*. 2. aktualit. vyd. Olomouc: Anag, 2005. ISBN 80-7263-277-9.
12. LUDÍKOVÁ, L. a kol. *Kombinované vady*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 200. ISBN 80-244-1154-7.
13. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-717-8549-0.
14. MATOUŠEK, O. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-736-7002-X.
15. MIHULKOVÁ, L. *Osvojování klíčových kompetencí u dospělých osob s mentálním postižením v sociálně terapeutické dílně Tréninková pekárna*. Brno, 2014. Diplomová práce. Masarykova univerzita.
16. MICHALÍK, J. *Zdravotní postižení a pomáhající profese*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-807-3678-593.
17. MÜHLPACHR, P. *Sociopatologie pro sociální pracovníky*. Brno: MSD, 2008. ISBN 978-80-7392-069-2.
18. NOVOSAD, L. *Poradenství pro osoby se zdravotním a sociálním znevýhodněním: základy a předpoklady dobré poradenské praxe*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-807-3675-097.
19. OPATŘILOVÁ, D., PROCHÁZKOVÁ, L. *Předprofesní a profesní příprava jedinců se zdravotním postižením*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-802-1055-360.
20. SCHUBERT, H. J. *Arbeitsgestaltung für behinderte Menschen*. In ZWIERLEIN, E. (Hrsg.) *Handbuch Integration und Ausgrenzung*. Neuwied/Berlin: Luchterhand, 1996.
21. SLOWÍK, J. *Komunikace s lidmi s postižením*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-691-9.

22. SLOWÍK, J. *Speciální pedagogika: prevence a diagnostika, terapie a poradenství, vzdělávání osob s různým postižením, člověk s handicapem a společnost*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-802-4717-333.
23. Standardy kvality neziskové organizace Joker o. s., 2012
24. STRAUSS, A. *Základy kvalitativního výzkumu: Postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert, 1999. ISBN 80-858-3460-X.
25. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3.
26. VALENTA, M. *Mentální postižení: v pedagogickém, psychologickém a sociálně-právním kontextu*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-802-4738-291.
27. VÍTKOVÁ, M. *Somatopedické aspekty*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Brno: Paido, 2006. ISBN 80-731-5134-0.
28. Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, v platném znění a vyhláška 505/2006 Sb.
29. Zákon č. 262/2006 Sb. zákoník práce, v platném znění
30. Zákon č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti, v platném znění

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

1. Centrum Arpida [online]. 2012 [cit. 20150422]. Dostupné z: <http://www.arpida.cz/socialni-sluzby/socialne-terapeuticke-dilny?task=view&id=23>
2. *Diakonie Českobratrské církve evangelické: Středisko Rolnička* [online]. 2015 [cit. 20150422]. Dostupné z: <http://www.rolnicka.cz/nase-sluzby-a-zarizeni/socialne-terapeuticka-dilna/>
3. *Fakta a čísla OSN: základní údaje o Organizaci spojených národů* [online]. New York: United Nations, 1997 [cit. 201503 08]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/lidska-prava/?kap=42&subkap=50>

4. *Charita Opava* [online]. 2010 [cit. 20150422]. Dostupné z: <http://www.charitaopava.cz/?page=texty&id=119&llgen=18>
5. *Joker* [online]. 2015 [cit. 201504 24]. Dostupné z: <http://www.dilnyjoker.cz/index.php?nid=12333&lid=cs&oid=3467689>
6. MGR. MARGIT SLIMÁKOVÁ, Ph.D. *Chronická onemocnění* [online]. 2000 2015 [cit. 201504 18]. Dostupné z: www.margit.cz/encyklopedie/chronicka_onemocneni/
7. [k vydání připravila KAŠÍKOVÁ, M]. *Národní plán vytváření rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2010-2014: schválený usnesením vlády České republiky ze dne 29. března 2010 č. 253*. Praha: Úřad vlády České republiky, sekretariát Vládního výboru pro zdravotně postižené občany, 2010. ISBN 9788074400247. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/vvzpo/dokumenty/narodni-planvytvareni-rovných-prilezitosti-pro-osoby-se-zdravotnim-postizenim-na-obdobi-2010-2014-70026/>.
8. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2012 [cit. 2015-04-22]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/13929>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha I.	Otevřené otázky strukturovaného rozhovoru
Příloha II.	Přepis rozhovoru s respondentem č. 1
Příloha III.	Přepis rozhovoru s respondentkou č. 2
Příloha IV.	Přepis rozhovoru s respondentem č. 3
Příloha V.	Přepis rozhovoru s respondentem č. 4
Příloha VI.	Přepis rozhovoru s respondentem č. 5
Příloha VII.	Přepis rozhovoru s respondentkou č. 6
Příloha VIII.	Přepis rozhovoru s respondentem č. 7

Přílohy

Příloha I.: Otevřené otázky strukturovaného rozhovoru

1. JAK DLOUHO JSTE DO STD CHODIL/A?
2. DŮVOD, PROČ JSTE DO STD ZAČAL/A CHODIT A JAK JSTE SE O NICH DOZVĚDĚL/A?
3. JAK ČASTO JSTE DO STD CHODIL/A?
4. CO PRO VÁS ZNAMENALO ZAČÍT PRAVIDELNĚ DOCHÁZET DO STD?
5. CO JSTE V STD NEJČASTĚJI DĚLAL/A?
6. CO VÁM V STD ŠLO NEJLÉPE A POMOHLA VÁM TATO ČINNOST V NĚČEM SE ZLEPŠIT?
7. MĚL/A JSTE S NĚČÍM V STD PROBLÉM?
8. V ČEM VÁM TEDY PRAVIDELNÉ DOCHÁZENÍ DO STD JEŠTĚ POMOHLA?
9. V SOUČASNÉ DOBĚ NĚKDE PRACUJETE?
10. CO Z TOHO, CO JSTE SE V STD NAUČIL/A, VYUŽÍVÁTE V PRÁCI?

Příloha II.: Přepis rozhovoru s respondentem č. 1

1. JAK DLOUHO JSTE DO STD CHODIL?

„Do STD jsem začal chodit v roce 2009 a chodím tam dodnes.“

2. DŮVOD, PROČ JSTE DO STD ZAČAL CHODIT A JAK JSTE SE O NICH DOZVĚDĚL?

„Rodiče už nechtěli, abych byl pořád jen doma sám a seděl u počítače. Ve škole mě často šikanovali, a tak jsem byl rád, že už mezi cizí lidi nemusím, když jsem přestal do školy chodit. Rodiče mě vzali k psychologovi, pak jsme byli u soudu a byl jsem zbaven způsobilosti k právním úkonům a pan psycholog řekl rodičům, abych začal chodit do nějakých dílen. A tak rodiče našli dílny tady v Chebu, v Jokeru.“

3. JAK ČASTO JSTE DO STD CHODIL?

„Chodil jsem tam každý den, někdy na dopoledne, někdy odpoledne, ale spíš dopoledne, protože pak jsem vyzvedával bráchu ve škole a vodil ho domů. Musel jsem se ale vždycky domluvit, jak zítra přijdu.“

4. CO PRO VÁS ZNAMENALO ZAČÍT PRAVIDELNĚ DOCHÁZET DO STD?

„Ze začátku se mi tam moc nechtělo, mezi cizí lidi. Ale chtěl jsem si najít nějaké kamarády a možná i přítelkyni, tak jsem se rozhodl, že do dílen půjdu. Ze začátku byl trochu problém, jak se do dílen dostanu, nebydlel jsem totiž v Chebu, ale ve Františkových Lázních a já jsem neuměl sám jezdit autobusem. Tak jsem se musel s rodiči učit, do kterého autobusu mám nastoupit, jak si mám koupit jízdenku a na jaké zastávce mám vystoupit. Ze začátku mi s tím pomáhala jedna pracovnice z dílen, která na mě v Chebu čekala a dovedla mě do dílen. Nakonec jsem se cestu naučil a jezdil jsem už úplně sám. Teď už umím sám dojet, kam chci, a pomoci nepotřebuju. V dílnách taky bylo hodně dívek, a tak jsem byl rád, že si budu moct najít přítelkyni.“

5. CO JSTE NEJČASTĚJI V STD DĚLALI?

„V dílnách se hodně vyrábějí šperky, to mě baví, ale víc mě baví pořádná práce pro chlapy, ale ty v dílnách tolik není. Práce pro chlapy je třeba vyřezávat věci, natírat třeba židle nebo tak. Pak jsem taky hodně dělal šperky, spojování korálků k sobě, jmenuje se to ketlování. Z toho pak byly náušnice nebo náhrdelníky. Ze začátku mě to moc nebavilo, ale pak jsem se to naučil a hodně

mě v dílnách chválí. No a pak se vlastně otevřela kavárna, tak jsem místo na Hradební začal chodit do dílny do kavárny, kde jsem ráno uklízel. To bylo dobrý, dělal jsem i chlapský věci, uklízel jsem terasu, staral se o plošinu a tak. Občas jsem šel i něco nakoupit.“

6. CO VÁM V STD ŠLO NEJLÉPE A POMOHLA VÁM TATO ČINNOST V NĚČEM SE ZLEPŠIT?

„No, šlo mi docela všechno, ale asi nejlíp mi šlo ketlování náušnic a taky mě docela bavilo pomáhat s úklidem dílen - vynést koše, zamést a tak. Jestli mi to v něčem pomohlo? No, nevím, asi jo. Vlastně jsem pak šel na tu kavárnu, říkali, že když prej mi to uklízení tak jde a baví mě to, tak že můžu místo do dílen chodit do kavárny. „

7. MĚL JSTE S NĚČÍM V STD PROLÉM?

„No, někdy se mi do dílen moc nechce, chci zůstat radši doma u počítače nebo musím hlídat bráchu, tak prostě nejdu. No a většinou jsem se zapomněl omluvit, že nepřijdu, tak se na mě někdy trochu zlobili, ale teď už vím, že se musím omluvit, když nepřijdu a už na to nezapomínám. Zapomínal jsem se omlouvat i na kavárně.“

8. V ČEM VÁM PRAVIDELNÉ DOCHÁZENÍ DO STD JEŠTĚ POMOHLA?

„Nevím v čem. Ale našel jsem si tu holku, tak to je fajn, chtěl jsem si nějakou najít. Tak možná v tom mi to pomohlo.“

9. V SOUČASNÉ DOBĚ NĚKDE PRACUJETE?

„Nepracuju jako za peníze, chodím pracovat do dílen na Hradební, do kavárny už nechodím, přestalo mě to tam bavit. No, já jsem vlastně chtěl pracovat, dokonce jsi mi vlastně i nabízela, že pokud budu chtít, můžu na kavárně pracovat za peníze. Ale rodiče moc nechtěli, mají strach, abych nepřišel o důchod. A taky mám mladšího bráchu a musím ho hlídat, když jsou třeba prázdniny nebo když je nemocnej. Takže jsem se pak vrátil do dílen na Hradební.“

10. TAKŽE NEUVAŽUJETE O TOM, ŽE BYSTE SI PRÁCI JEŠTĚ NĚKDY ZKUSIL HLEDAT?

11. *„Asi ne, takhle mi to vyhovuje, do dílen chodím a rád, když nechci, tak prostě nejdu.“*

Příloha III.: Přepis rozhovoru s respondentem č. 2

1. JAK DLOUHO JSTE DO STD CHODILA?

„Do STD jsem začala chodit v roce 2009 a chodila jsem tam až do roku 2011.“

2. DŮVOD, PROČ JSTE DO STD ZAČALA CHODIT A JAK JSTE SE O NICH DOZVĚDĚLA?

„Do dílen jsem začala chodit po velké změně v životě- umřel mi tatínek, bydlela jsem znovu s mámou a byla jsem pořád doma, kde na mě všechno padalo. Chtěla jsem změnit prostředí, dostat se ven, mezi lidi, poznat je a tak. Prostě jsem chtěla začít zase žít, doma jsem se jen trápila. Bavila jsem se o tom se sestřenicí, že bych chtěla někam chodit. Ona učila ve zvláštní škole a na internetu mi našla právě dílny v Jokeru. Zrovna měli den otevřených dveří, tak jsem tam šla, líbilo se mi tam, a tak jsem se pak rovnou domluvila s paní šéfovou a začala jsem tam chodit.“

3. JAK ČASTO JSTE DO STD CHODILA?

„Chodila jsem tam každý den od pondělí do pátku, někdy na 4 hodiny, někdy jsem tam byla i dýl.“

4. CO PRO VÁS ZNAMENALO ZAČÍT PRAVIDELNĚ DOCHÁZET DO STD?

„No už jsem tolik nebyla doma, měla jsem novou náplň dne, tak už jsem nebyla tak smutná. Musela jsem si zvykat na nový režim. Chodila jsem do dílen hlavně dopoledne, takže jsem si musela zvyknout na vstávání a chodit do dílen na určitou hodinu, na kterou jsem se domluvila s pracovníkem. Taky jsem se musela naučit, že se musím omluvit, když nepřijdu do dílen, třeba kvůli nemoci nebo tak. Pak nás učili, jak to chodí, když se chci najíst nebo si dát oběd, že si musím vzít pauzu, a že se musím domluvit a se jít najíst, kdy chci.“

5. CO JSTE V STD NEJČASTĚJI DĚLALA?

„Skládala jsem takový malý kapesníčky a plastový přístroje do pytlíčku, to se pak dávalo do letadla, aby s tím mohli lidi jíst. Taky jsme dělali různé výrobky z papíru. A hodně často jsem navlíkala korálky.“

6. CO VÁM V STD ŠLO NEJLÉPE A POMOHLA VÁM TATO ČINNOST V NĚČEM SE ZLEPŠIT?

„Nejlíp mi šlo asi to navlíkání korálků, taky mě to nejvíc bavilo. No, musela jsem se u toho hodně soustředit a být trpělivá.“

7. MĚLA JSTE S NĚCÍM V STD PROBLÉM?

„Teď nevím, jestli jsem měla s něčím problém. Ale když mi něco nešlo, tak jsem se naučila jít za pracovníci a říct jim, že mi to nejde. No a buď jsme pak zkusily vymyslet, jak by mi to mohlo jít. Když to nešlo, tak jsem to prostě přestala dělat a dostala jsem jinou práci.“

8. V ČEM VÁM TEDY PRAVIDELNÉ DOCHÁZENÍ DO STD POMOHOLO?

„Zlepšila jsem si komunikaci s ostatními, co tam chodili. Třeba když jsem někoho neměla ráda a on mě taky a nechtěla jsme se s ním vůbec bavit, tak jsem ale věděla, že kvůli práci s ním mluvit musím, tak jsem se naučila mluvit je pracovně a jinak jsem si ho nevšíkala. Naučili mě to pracovníci, co tam dělaly. No ale hlavně taky bez Jokeru bych práci asi nenašla. Zkoušela jsem to, než jsem do Jokeru začala chodit, ale doktor mi říkal, že když beru plný invalidní důchod, že mě stejně nikde nezaměstnají, že zaměstnají jen lidi, co mají částečný důchod. Tak jsem to pak vzdala a už nic nehledala. Až pak v Jokeru.“

9. V SOUČASNÉ DOBĚ NĚKDE PRACUJETE?

„Jo, pracuju v Jokeru na kavárně. Ale ještě před tím, to bylo od května 2010 až do února 2011 jsem chodila do STD jako klientka a pak jsem tam zůstávala a uklízela jsem. Normálně jsem měla pracovní smlouvu, protože jsem si chtěla přivydělat k důchodu, co beru. Pak byl v Jokeru projekt „Chceme pracovat“, já jsem v něm taky byla. V projektu jsem chodila na prádelnu v Jokeru, kde jsem se učila, jak se tam pracuje. A taky jsme všichni, kdo v tom projektu taky byli, jezdili do Chomutova k psychologovi, kde jsme dělali psychotesty, jestli vůbec můžeme normálně pracovat. Říkali, že to děláme pro to, aby jsme měli stejné podmínky jako všichni ostatní, když chtějí jít někam pracovat. Takže díky tomu projektu jsem pak od května 2011 byla zaměstnaná na prádelně a do STD jsem už nechodila. Jenže pak na prádelně bylo málo práce, ale naštěstí se otevřela

kavárna a zrovna se tam uvolnilo místo, tak mě tam přesunuli a vlastně tam pracuju až do dneška.“

10. CO Z TOHO, CO JSTE SE V STD NAUČILA, VYUŽÍVÁTE V PRÁCI?

„No, tak to omlouvání se, když vím, že nepřijdu. Když mi není dobře, tak hned volám do práce a poradím se, co mám dělat, jestli jít k doktorovi nebo tak. Pak umět vycházet s lidma, co se mnou pracujou a já je třeba nemám moc ráda. A když mi něco nejde, tak to řeknu a pracovnice se to se mnou nějak vyřeší, že se nebojím jí to říct, že mi to nejde.“

Příloha IV.: Přepis rozhovoru s respondentem č. 3

1. JAK DLOUHO JSTE DO STD CHODIL?

„Ty jo, asi tak 3 roky bych řek, pak se rozjžděla kavárna.“

2. DŮVOD, PROČ JSTE DO STD ZAČAL CHODIT A JAK JSTE SE O NICH DOZVĚDĚL?

„Protože jsem bydlel u tatky a jeho přítelkyně se o tom dozvěděla, tak mi to řekla. Taky se tátovi moc nelíbilo, že jsem pořád seděl doma, práci jsem neměl a taky nadával, že se místo práce poflakuju s pochybnýma kámošema po sídlišti. Tak jsem si řekl, než to pořád poslouchat bude to lepší, začít tam chodit, než sedět doma.“

3. JAK ČASTO JSTE DO STD CHODIL?

„Hele od rána od 8:00 do 13:30, každý den od pondělka do pátku.“

4. CO PRO VÁS ZNAMENALO ZAČÍT PRAVIDELNĚ DOCHÁZET DO STD?

„Lepší než sedět doma, nějaký smysl, náplň, zapojení se do režimu. Hodně mi pomohli zapojit se zase do života.“

5. CO JSTE V STD NEJČASTĚJI DĚLAL?

„Výroba šperků, ketlování, kapesníčky a přibory do pytlíčku – to jsme pomáhali rukodělný. Dělali jsme to, abychom se zabavili.“

6. CO VÁM V STD ŠLO NEJLÉPE A POMOHLA VÁM TATO ČINNOST V NĚČEM SE ZLEPŠIT?

„Kecat, povídat – bavil jsem se (komunikace) No takže jsem se zlepšil asi v té komunikaci no, dřív jsem byl takovej jako stydlivka no. Ale pak mi to už takovej problém nedělalo.“

7. MĚL JSTE S NĚCÍM V STD PROBLÉM?

„Společnost nebyla adekvátní, pak jsem si zvykl, i když byli postižený mentálně, ale pak jsem je poznal a byli fajn.“

8. V ČEM VÁM TEDY PRAVIDELNÉ DOCHÁZENÍ DO STD JEŠTĚ POMOHLA?

„No, kdybych do dílen nechodil, práci bych si musel hledat někde jinde no, ale nevím za jakých podmínek. Bojím se, že bych to nezvládl. Když jsem se ptal na pracáku, tak bylo lepší, že chodím do dílen. Líp se s nima komunikovalo, asi

proto, že viděli, že něco dělám. No a vlastně nakonec jsem díky tomu, že jsem do dílen chodil pravidelně, našel práci no, tady v kavárně. Takže super.“

9. V SOUČASNÉ DOBĚ NĚKDE PRACUJETE?

„Jo, pracuju jako číšník v Čtenářské kavárně. No a vlastně dřív, myslím jako dřív, než jsem začal chodit do dílen, jsem vlastně musel pracovat, abych to...no... měl nárok na důchod. Takže jsem třeba dělal v jedné firmě lisaře, podlaháře, nábytkáře, betonáře a tak různě. No, všude jsem dělal asi tak měsíc no, měl jsem strašnej problém se vstáváním no, mě babička musela tahat z postele jak malýho caparta. Na kavárně je to na pohodku, tam dělám odpolední, tak se mi vstává v poho. “

10. CO Z TOHO, CO JSTE SE V STD NAUČIL, VYUŽÍVÁTE V PRÁCI?

„Asi přístup k práci, laťka byla nastavená a od toho se to odvíjelo. Učili mě v dílnách bejt trpělivej, pracovitej, svědomitej a aby se na mě dalo spolehnout, že tu práci jako udělám dobře no a taky že přijdu každej den a včas a ne jenom, když se mi bude chtít. Připravili nás na práci, myslím v dílnách, už jsem věděl, že budu pracovat v kavárně, tak se příprava týkala kavárny. Kde to bude, na jakých pozicích bych mohl bejt, na kolik hodin budu pracovat, co potřebuji, třeba potravinářský průkaz.“

Příloha V.: Přepis rozhovoru s respondentem č. 4

1. JAK DLOUHO JSTE DO STD CHODIL?

„Nevím to jistě, začal jsem tam chodit asi někdy v roce 2008, možná 2009.“

2. DŮVOD, PROČ JSTE DO STD ZAČAL CHODIT A JAK JSTE SE O NICH DOZVĚDĚL?

„Bydlel jsem v Lubech v bytě a chodila ke mně asistentka z Rytmusu. Ta mi o Jokeru a o dílnách řekla, že bych tam mohl jezdit, kdybych chtěl. Já před tím pracoval jako pomocnej dělník normálně 8 hodin, ale pak jsem měl ten úraz a byl jsem dlouho v nemocnici a od té doby mám důchod, tak jsem pak byl jen doma no. Doufal jsem, že když tam začnu chodit, tak mi to třeba pomůže najít si práci a přivydělám si k důchodu. A taky že poznám nové lidi a na chvíli budu bez Jitky, to byla moje přítelkyně, se kterou jsem bydlel, furt žárlila a dělala scény.“

3. JAK ČASTO JSTE DO STD CHODIL?

„Chodil jsem tam každý den ráno, od pondělí do pátku. Víkendy jsem byl doma, to tam mají zavřeno.“

4. CO PRO VÁS ZNAMENALO ZAČÍT PRAVIDELNĚ DOCHÁZET DO STD?

„Už mě moc nebavilo sedět pořád doma, měl jsem žárlivou přítelkyni a furt se se mnou hádala, tak jsem chtěl bejt jinde. Jak jsem říkal, dřív jsem pracoval, pak jsem měl ten úraz, takže jsem byl doma, tak jsem se zase učil někam pravidelně chodit, zvykal jsem si na nový režim.“

5. CO JSTE V STD NEJČASTĚJI DĚLAL?

„Práce s papírem, novinama, takovou tou gázou, jsme s tím třeba různě oblepovali prázdný skleněný lahve a tak. Taky jsem navlíkal korálky a někdy jsem jezdil s ostatníma klukama do zvláštní školy a pomáhali jsme jim tam dělat různé věci ze dřeva.“

6. CO VÁM V STD ŠLO NEJLÉPE A POMOHLA VÁM TATO ČINNOST V NĚČEM SE ZLEPŠIT?

„Bavilo mě navlíkání korálků, nikdo na mě nepospíchal, mohl jsem si to dělat v klidu, jak jsem chtěl. A taky ta práce se dřevem v té škole mi šla. No, nevím no v čem jsem se zlepšil.“

7. MĚL JSTE S NĚCÍM V STD PROBLÉM?

„No, někdy se se mnou hádala taková jedna, co tam taky chodila. Někdy i prostě nadávala. Tak jsem se naučil si jí nevšímat, ignoroval jsem jí a nehádal se s ní. Pracovnice mi říkaly, že když se s ní budu hádat, bude to horší.“

8. V ČEM VÁM TEDY PRAVIDELNÉ DOCHÁZENÍ DO STD JEŠTĚ POMOHLA?

„No tak hlavně jsem našel díky Jokeru práci no. Než jsem do dílen začal chodit, zkoušel jsem si práci najít na úřadu práce, ale bylo to těžký kvůli mému úrazu, nemohl jsem dělat těžkou práci, takže jsem pak přestal něco hledat. No a taky mi v dílnách dost pomohli se naučit, jak mluvit s jinýma pracovníkama. Učili nás třeba, jak se máme chovat a co máme dělat, když třeba přijdu někam na úřad nebo tak, třeba když půjdu někam kvůli zaměstnání. Že se mám představit, podat ruku, říct odkud a proč přicházím a taky jsme to trénovali.“

9. V SOUČASNÉ DOBĚ NĚKDE PRACUJETE?

„Jo, pracuju v Jokeru na prádelně. Byl jsem taky v tom projektu „Chceme pracovat“, kde nás právě učili, jak se na prádelně pracuje, a jezdili jsme ještě taky do Chomutova myslím, k doktorovi, kdy jsme psali nějaký testy, jestli zvládnem pracovat. Říkali, že i lidi bez invalidního důchodu takový testy píšou.“

10. CO Z TOHO, CO JSTE SE V STD NAUČIL, VYUŽÍVÁTE V PRÁCI?

„No tu komunikaci, jak mám mluvit s lidma, co tam pracujou. Pořád říkali, že mluvím hrozně potichu a není mi nic rozumět, tak jsem trénoval, jak mluvit víc nahlas. Teď se to celkem hodí, v prádelně rachtaj pračky a mandl, tak se aspoň s nima domluví. Taky mě učili, jak vycházet s ostatníma pracovníkama, když jsou nepříjemný, ale to už jsem ti říkal. A že musím říct, když jsem nemocnej, že nemůžu do práce a jít k doktorovi. Musím zavolat a říct, proč nemůžu přijít a domluví se s nima vždycky, to mám dělat. A že prostě dělám to, co mi řeknou, že mám dělat.“

Příloha VI.: Přepis rozhovoru s respondentem č. 5

1. JAK DLOUHO JSTE DO STD CHODIL?

„Do dílen jsem myslím začal chodit v roce 2009.“

2. DŮVOD, PROČ JSTE ZAČAL DO STD CHODIT A JAK JSTE SE O NICH DOZVĚDĚL?

„Do dílny jsem začal jezdit chvíli po tom, co jsem se dostal do ústavu, rodiče se o mě už nemohli starat. Ostatní do dílen už jezdili a já se pak nudil, tak jsem chtěl taky. A taky jsem neměl moc peněz, takže jsem si chtěl najít práci. Sociální pracovnice říkala, že musím nejdřív do dílen, abych se něco naučil, a až pak můžu hledat práci. Taky si moc rád povídám, takže jsem chtěl být mezi cizíma lidma a ne pořád s těma z ústavu.“

3. JAK ČASTO JSTE DO STD CHODIL?

„No, úplně na začátku jsem tam jezdil každý den s ostatníma. Pak jsem se ale pohádal se sociální pracovníci a to jsem tam pak chvíli nechtěl jezdit. Pak jsem zase jezdil, ale už málo, někdy dvakrát, někdy třikrát v tejdnu, jak jsem měl náladu. Pak se to ale zlepšilo a začal jsem zase jezdit každý den.“

4. CO PRO VÁS ZNAMENALO ZAČÍT PRAVIDELNĚ DOCHÁZET DO STD?

„No, hlavně jsem si musel zvyknout na to, že jeden týden jezdím do dílen ráno a další týden zase až odpoledne. Když jsem jezdil ráno, musel jsem dřív vstávat, nařizoval jsem si budík, abych nezaspal. Poznal jsem hodně nových lidí, hodně jsem si s nima povídal. Práce v dílnách mi šla docela dobře, dokonce mě i chválili, tak jsem z toho měl vždycky radost a připadal jsem si důležitý.“

5. CO JSTE V STD NEJČASTĚJI DĚLAL?

„Pomáhal jsem navlékat korálky, dělat ozdoby z papíru a takový barevný vlny. Taky mě hodně bavilo dělat věci z keramiky nebo něco natírat.“

6. CO VÁM V STD ŠLO NEJLÉPE A POMOHLA VÁM TATO ČINNOST V NĚČEM SE ZLEPŠIT?

„Mně šlo dobře všechno. Tak jako musel jsem se pořádně soustředit, abych nic nezkazil. Někdy jsem musel být hodně trpělivý.“

7. MĚL JSTE S NĚČÍM V STD PROBLÉM?

„Docela často mi pracovnice říkaly, že nemůžu pořád tak hrozně moc mluvit, že to může někomu vadit, že si se mnou třeba někdo povídat nechce a že ostatní potřebují klid na práci. Tak jsem se teda učil nebo spíš oni mě tam učili, jak tolik nemluvit. No a pak jsem se pohádal s tou pracovnicí a bylo to.“

8. V ČEM VÁM TEDY PRAVIDELNÉ DOCHÁZENÍ DO STD JEŠTĚ POMOHLA?

„No, našel jsem práci. Protože jsem chodil do dílen každý den a byl jsem šikovnej, tak se mě pak zeptali, jestli bych nechtěl zkusit pracovat na kavárně, tak jsem byl moc rád, protože jsem práci moc chtěl.“

9. V SOUČASNÉ DOBĚ NĚKDE PRACUJETE?

„Ted' zrovna nikde nepracuju. Dřív jsem pracoval v Jokeru na kavárně, tam se mi moc líbilo, pracoval jsem v kuchyni, kde jsem pomáhal s nádobím a taky jsem někdy pomáhal loupat brambory, zeleninu a někdy jsem i pomáhal paní kuchařce vařit. Když jsem nebyl v kuchyni, tak jsem pracoval na baru, pomáhal jsem obsluhovat lidi, co tam chodili na čaj nebo na oběd. Na baru mě to bavilo víc, než v kuchyni, nebyli tam pořád stejný lidi. Pak jsem tam ale skončil, už se mi nechtělo dojíždět do Chebu, bylo to drahý a já neměl moc peněz. Ředitel ústavu mi našel jinou práci za víc peněz a blíž, tak jsem začal pracovat v Aši v porcelánce, převážel jsem na vozíku zboží. To se mi ale moc nelíbilo, lidi si tam se mnou moc nepovídali a nebyli tak hodný, jako v Jokeru, takže jsem tam pracovat už nechtěl.“

10. CO Z TOHO, CO JSTE SE NAUČIL V STD, JSTE VYUŽÍVAL V PRÁCI?

„Nevadilo mi, že tam musím chodit každý den, do dílen jsem taky jezdil každý den. Teda v sobotu a v neděli ne, to jsem byl doma a odpočíval. Taky jsem už věděl, že si nemůžu dát pauzu od práce, kdy chci, ale že se musím domluvit, jestli můžu. Když jsem byl nemocnej a do práce jsem nemohl, musel jsem zavolat a říct jim to. Pak jít k doktorovi.“

11. CO TEDY DĚLÁTE V SOUČASNÉ DOBĚ, KDYŽ NEPRACUJETE?

„No, už nebydlím v ústavu, ten zrušili, bydlím v Chebu v bytě se svojí přítelkyní a kočkou.“

No, do práce nechodím, ale chtěl bych. Do dílen taky ne, ale asi zase začnu, už mě to doma moc nebaví, přítelkyně do práce chodí, tak jsem tam sám. Třeba mi zase najdou nějakou práci v Jokeru, chtěl jsem se vrátit na kavárnu, ale nemají tam pro mě místo.“

Příloha VII.: Přepis rozhovoru s respondentem č. 6

1. JAK DLOUHO JSTE DO STD CHODILA?

„Jezdívali jsme do dílny. Ty já už ani nepamatuju vůbec.“

2. DŮVOD, PROČ JSTE DO STD ZAČALA CHODIT A JAK JSTE SE O NICH DOZVĚDĚLA?

„Protože, abychom tam navlíkali náramky a korálky. Na keramiku, každou středu, vyráběli jsme takový různý postavičky. Věruška s Lenkou nám to řekly. Vím ještě, že jsme jezdívali v dílně do bazénu.“

3. JAK ČASTO JSTE DO STD CHODILA?

„Já ani nevím, už si to nepamatuju. Přes zimu jsem nejezdila do Františkových lázní do práce, tak jsem jezdila do dílny. Taky jsem chodila do kavárny, a když se uvolnilo místo, tak jsem u vás nastoupila. Odevzdala jsem klíče a pracovní oblečení v lázních, ukončila pracovní smlouvu. Už vím, jezdila jsem do dílny třikrát týdně.“

4. CO PRO VÁS ZNAMENALO ZAČÍT PRAVIDELNĚ DOCHÁZET DO STD?

„Našla jsem si tam kamarádku Petru. Teď už se odstěhovala do Plzně. Povídali jsme si, vařili jsme si kafe, byla tam legrace. Těšila jsem se na kamarádky.“

5. CO JSTE V STD NEJČASTĚJI DĚLALA?

„Navlíkali korálky, náramky a keramiku jsme dělali. Chodili jsme do města, povídali jsme si. Někdo tam kreslil, vyšíval.“

6. CO VÁM V STD ŠLO NEJLÉPE A POMOHLA VÁM TATO ČINNOST V NĚČEM SE ZLEPŠIT?

„Nejlíp mi šla keramika. Vyráběli jsme takový různý postavičky. A nevím, jestli mi to pomohlo, to už ani nevím. Ale vlastně mi to pomohlo, že jsem nemusela být doma a viděla jsem kámošky.“

7. MĚLA JSTE S NĚCÍM V STD PROBLÉM?

„Neměla, nejmíň mi šly náramky.“

8. V ČEM VÁM TEDY PRAVIDELNÉ DOCHÁZENÍ DO STD JEŠTĚ POMOHOLO?

„No, šlo mi to, jako myslím to, co jsme tam dělali. No a když se uvolnilo místo, tak jsem nastoupila.“

9. V SOUČASNÉ DOBĚ NĚKDE PRACUJETE?

„Ano, pracuju na kavárně. Dřív jsem pracovala ve Františkových lázních jako zahradnice, ale tam na mě nebyl šéf moc hodnej, tak se mi tam nelíbilo.“

10. CO Z TOHO, CO JSTE SE V STD NAUČILA, VYUŽÍVÁTE V PRÁCI?

„No, ani nevím. Ale jako zapsat se do knihy v kolik jsem přišla, kdy mám pauzu a kdy odcházím. To jsem dělala v dílnách a teď to dělám i tady na kavárně jako.“

Příloha VIII.: Přepis rozhovoru s respondentem č. 7

1. JAK DLOUHO JSTE DO STD CHODIL?

„Asi tak zhruba rok myslím, dojížděl jsem z Hranic u Aše, začal jsem tam chodit asi ve stejnej rok jako brácha.“

2. DŮVOD, PROČ JSTE DO STD ZAČAL CHODIT A JAK JSTE SE O NICH DOZVĚDĚL?

„No, já jsem v těch Hranicích bydlel v dědečkárně, no a ty sestřičky, co tam pracovaly, mě donutily, abych do Jokeru jezdil, že prej jenom ležím v posteli a nic nedělám. Já tam vůbec nechtěl, ale musel jsem.“

3. JAK ČASTO JSTE DO STD CHODILA?

„No, musel jsem každěj den od pondělí do pátku, jezdil jsem ráno sedmičkou.“

4. CO PRO VÁS ZNAMENALO ZAČÍT PRAVIDELNĚ DOCHÁZET DO STD?

„No, musel jsem vstávat, to mě teda pěkně štvalo, sestřičky mě musely budít, abych stihl autobus. Ale tak pak jsem si zvyknul, myslel jsem, že to tam bude těžký, jako ta práce, ale bylo to docela v pohodě. No, tak jsem už neležel jenom doma v posteli, ale jezdil jsem tam no. Poznal jsem nový lidi, hlavně holky, s těma jsem se hodně bavil. Jo a taky jsem doufal, že mi Joker najde práci za peníze.“

5. CO JSTE V STD NEJČASTĚJI DĚLAL?

„No, to už si nepamatuju, nevím no, různé věci. Korálky jsem navlíkal a tak... Jo vlastně ještě jsme natírali hrnečky a vejce na Velikonoce. No, víc si nepamatuju.“

6. CO VÁM V STD ŠLO NEJLÉPE A POMOHLA VÁM TATO ČINNOST V NĚČEM SE ZLEPŠIT?

„Já nevím, na korálky jsem neviděl, brejle jsem zapomínal doma. Už si nepamatuju. Šlo mi povídat si s holkama, co tam taky chodily. Ani nevím, jestli mi to pomohlo se v něčem zlepšit, asi v ničem.“

7. MĚL JSTE S NĚCÍM V STD PROBLÉM?

„No, neviděl jsem moc na ty korálky no.“

8. V ČEM VÁM TEDY PRAVIDELNÉ DOCHÁZENÍ DO STD JEŠTĚ POMOHLA?

„No, možná jsem se naučil nosit si ty brejle, každý den mi to připomínali, pak už nemuseli, myslel jsem na to, že si je musím z domova vzít. Vlastně jsem se je naučil nosit s sebou všude, nejen do dílen, to je fakt. Ale práci sem stejně žádnou nenašel, i když jsem tam chodil, tak jsem tam pak už nechodil.“

9. V SOUČASNÉ DOBĚ NĚKDE PRACUJETE?

„No, dřív jsem pracoval v Aši v třídění odpadů, asi rok myslím. Třídil jsem odpad, dával jsem papír zvlášť, sklenice zvlášť a tak. V zimě to bylo těžší, papír se přilepil na sníh na zem a nešel zamést. Pak jsem se přestěhoval z Hranic do Chebu do Mravence. Tam byly taky dílny a mohl jsem tam i bydlet. Tak jsem tam pracovat za peníze v těch dílnách. Řezal jsem trubky, dělal gumy na formule a spojoval trubky no. A tak. Pak přišla paní z Rytmusu a přestěhoval jsem se za bráchou do Lubů. Dlouho jsem byl jenom doma, nemohl jsem najít žádnou práci a do Jokera už jsem nechtěl. Pak mě paní z Rytmusu seznámila s paní ředitelkou dědečkárný na Skalce tady v Chebu a začal jsem tam pracovat. Nejdřív jsem pomáhal ošetřovat ty seniory a v říjnu jsem začal pracovat v kuchyni jako pomocník. Je to fajn, někdy dostanu i porci jídla navíc. Práce je dobrá, baví mě to tam.“

10. CO Z TOHO, CO JSTE SE V STD NAUČIL, JSTE V PRÁCI VYUŽÍVAL?

„Nevím, nic jsem se tam nenaučil.“